

FOREX

Podstawy giełdy walutowej

**POZNAJ TAJNIKI RYNKÓW
FINANSOWYCH,
KTÓRE ZNAJĄ TYLKO
NIELICZNI.**

Niniejszy ebook jest **własnością prywatną**.

Został zakupiony legalnie w serwisie ZloteMysli.pl
dnia 2004-05-10.

Nr zamówienia: 00670-10052004

Nr Klienta: 9985

Data realizacji zamówienia: 2004-05-10

Zapłacono: 29,90 zł

Niniejsza publikacja, ani żadna jej część, nie może być kopiowana, ani w jakikolwiek inny sposób reprodukowana, powielana, ani odczytywana w środkach publicznego przekazu bez pisemnej zgody wydawcy. Zabrania się jej publicznego udostępniania w Internecie, zgodnie z [regulaminem Wydawnictwa Złote Myśli](#)

© Copyright for Polish edition by ZloteMysli.pl

Data: 15.03.2004

Tytuł: Forex – Podstawy Giełdy Walutowej

Autor: Piotr Surdel

Wydanie I

ISBN: 83-89605-00-7

Nr egzemplarza (nakład w chwili sprzedaży): 97

Projekt okładki: Joanna Kopik

Korekta: Anna Grabka

Niniejsza publikacja, ani żadna jej część, nie może być kopiowana, ani w jakikolwiek inny sposób reprodukowana, powielana, ani odczytywana w środkach publicznego przekazu bez pisemnej zgody wydawcy. Zabrania się jej publicznego udostępniania w Internecie, zgodnie z [regulaminem Wydawnictwa Złote Myśli](#)

Internetowe Wydawnictwo Złote Myśli

ARCHmedia s.c.

ul. Przy Dolinie 5/9

61-551 Poznań

WWW: www.ZloteMysli.pl

EMAIL: kontakt@zlotemysli.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone.

All rights reserved.

Spis treści

ROZDZIAŁ I. PODSTAWOWE INFORMACJE 5

1. Różne rodzaje Foreign Exchange. 6
2. Skromny kapitał, a gra giełdowa 7
3. Ryzyko giełdy walutowej 8
4. Spread, dźwignia, loty oraz pozycje. 10
 - 4.1. Spread 10
 - 4.2. Dźwignia 11
 - 4.3. Loty 11
 - 4.4. Pozycje 12
5. Zakładamy Demo 13
6. Limity „Stop-loss” i limit zysków 16
7. Typy zamówień 18
8. Platformy brokerskie 20
9. Podsumowanie 23
10. Ćwiczenia i zadania 24

ROZDZIAŁ II. WSTĘP DO ANALIZY WYKRESÓW CENOWYCH 25

1. Podstawowe funkcje wykresów cenowych 26
2. Poznajemy układ wykresów Prosticks (Gain Capital) 28
3. Typy wykresów 30
 - 3.1. Wykres liniowy 31
 - 3.2. Wykres świecowy 32
 - 3.3. Wykresy słupkowe 34
4. Ćwiczenia i zadania 36

ROZDZIAŁ III. ANALIZA WYKRESÓW 37

1. Trendy 38
 - 1.1. Trend wzrostowy (hossa – rynek byka) 38
 - 1.2. Trend spadkowy (bessa – rynek niedźwiedzia) 39
 - 1.3. Trend boczny 40
 - 1.4. Co tworzy trend? 41
2. Wykreślanie linii trendów 42
3. Praktyczne wykorzystanie kanałów trendowych 46

- [4. Poziomy wsparcia i oporu](#) 47
- [5. Praktyczne wykorzystanie poziomów](#) 49
- [6. Ćwiczenia i zadania](#) 50

ROZDZIAŁ IV. FORMACJE 51

- [1. Formacje kontynuacji i konsolidacji trendu](#) 52
 - [1.1. Trójkąty](#) 53
 - [1.2. Prostokąty](#) 55
 - [1.3. Proporczyki i flagi](#) 56
- [2. Formacje odwrócenia trendu](#) 57
 - [2.1. Głowa i ramiona](#) 58
 - [2.2. Podwójne i potrójne dna i szczyty](#) 59
 - [2.3. Spodki i parasole](#) 60
 - [2.4. Kliny](#) 61
- [3. Ćwiczenia i zadania](#) 62

ROZDZIAŁ V. FORMACJE WYKRESÓW ŚWIECOWYCH 63

- [1. Kształty świec](#) 64
 - [1.1. Czarne i białe Marubozu](#) 66
 - [1.2. Marubozu otwarcia i zamknięcia](#) 67
 - [1.3. Szpulki](#) 68
 - [1.4. Wążka, Nagrobek i Czterocenowe Doji](#) 68
 - [1.5. Gwiazdy](#) 70
 - [1.6. Parasolki](#) 70
- [2. Formacje odwrócenia i kontynuacji](#) 71
 - [2.1. Formacje odwrócenia](#) 71
 - [2.2. Formacje kontynuacji](#) 83
- [3. Analiza formacji, a inne analizy](#) 87
- [4. Ćwiczenia i zadania](#) 89

[Zakończenie](#) 91

[Odpowiedzi do zadań](#) 92

[Słowniczek](#) 96

[Bibliografia](#) 99

Rozdział I

Podstawowe Informacje

Z naszego wprowadzenia do rynku Forex wiesz już drogi Czytelniku, czym on jest i jak działa. W tej części dowiesz się, jak praktycznie zacząć własnoręczne ćwiczenia z rynkiem, jak rozpoznać i wykorzystać trendy. Dowiesz się również, czym są formacje cenowe, jak je rozpoznawać i wykorzystywać. Jest to pierwsza najbardziej podstawowa część niniejszego cyklu. Ażeby w łatwy sposób przyswoić wiadomości tutaj zawarte, najlepiej robić sobie przerwy – nie staraj się wszystkiego połknąć za jednym razem. Na końcu tej części znaleźć możesz krótką ściągę z nowo wprowadzonych terminów, a na końcu każdego rozdziału kilka pytań sprawdzających. Im dokładniej przyswoisz zawarte tutaj informacje tym łatwiej będzie Ci opanować następne części cyklu. Nic jednak nie zastąpi praktycznych ćwiczeń, zachęcam Cię więc do obserwacji i wypróbowywania wszystkiego, co znajdziesz w niniejszej publikacji.

Giełda walutowa to bardzo obszerny rynek, najbardziej płynny i o największym obrocie dziennym pośród wszystkich innych rynków kapitałowych. Niniejszy cykl zawiera kompletną wiedzę, tak teoretyczną jak i praktyczną potrzebną do skutecznego handlu. Nie wszystko jednak zależy od wiedzy. Jednymi z najważniejszych cech dobrego maklera to opanowanie oraz konsekwencja w podążaniu za systemem – żadna strategia, czy system nie będzie działać, jeśli nie będziesz się go kurczowo trzymać. Siła psychiki to bardzo ważna rzecz, nie raz zostanie ona wystawiona na próbę, tak podczas ćwiczeń zadanych w tym opracowaniu jak i eksperymentów we własnym zakresie. Przy handlu „na żywo” poziom stresu rośnie jeszcze bardziej. Im silniejsze oddanie regułom i systemom, tym łatwiej handlować z zyskiem, co z czasem zauważysz i zaczniesz wprowadzać w życie.

1. Różne rodzaje Foreign Exchange.

Wśród spekulantów zdecydowany prym wiezie tak zwany „Spot Market”, czyli rynek kontraktów natychmiastowych. Tutaj zlecenia na dostawy określonych ilości walut są wykonywane natychmiast, a późniejsze zmiany kursu wpływają na wartość kontraktu w czasie rzeczywistym. Rynek kontraktów natychmiastowych jest najbardziej popularnym rynkiem na platformach brokerskich* udostępnianych przez Internet, dlatego też niniejsze opracowanie jest poświęcone głównie temu typowi rynku.

Oprócz „Spot Market” mamy jeszcze „Forward Market”, czyli rynek terminowy. Tutaj waluty dostarczane są w określonym momencie w przyszłości po cenie ustalonej obecnie. Z tego rynku korzystają eksporterzy i importerzy obliczając rzeczywiste koszty eksportowanych i importowanych w przyszłości towarów względem zmian kursów walut.

Rynek Opcji (Option Market) to rynek, w którym handlowi podlegają prawa do wykupu lub sprzedaży w określonym czasie i po określonej cenie instrumentów finansowych. Rynek ten pierwotnie stanowiący część giełdy papierów wartościowych występuje również w przypadku Forexu.

Przedmiotem niniejszego opracowania jak również następnych jego części będzie rynek kontraktów natychmiastowych „Spot Market” jako najbardziej dynamiczny i popularny wśród zarówno początkujących jak i wprawionych uczestników rynku. Wśród internetowych platform brokerskich i serwisów poświęconych rynkom kapitałowym termin Forex odnosi się przede wszystkim do rynku „Spot”.

* Platformy brokerskie będą omówione w dalszej części opracowania

2. Skromny kapitał, a gra giełdowa

Forex jest dla wszystkich, którzy czują, że dadzą sobie radę. Wbrew przyjętym stereotypom, gra giełdowa nie jest ani skomplikowana (tylko na taką wygląda z początku), ani zarezerwowana dla profesjonalnie szkolonych maklerów. Dziś również nie potrzebujesz ogromnego kapitału, by zaistnieć na niej tak, jak to było kiedyś. We wprowadzeniu wspomniałem, iż kapitał rzędu \$100-\$300 zupełnie Ci wystarczy na początek.... To znaczy na początek handlowania na żywo – póki co, wykorzystasz w celach edukacyjnych darmowe konta demo. Jednak zapewne intryguje Cię, w jaki sposób przy tak niewielkim kapitale oraz tak znikomych zmianach kursu można tutaj cokolwiek zarobić. Kwestia ponownie rozbija się o skalę. Jak za chwilę przekonasz się, najmniejszą jednostką, którą możemy kupić lub sprzedać będzie 10.000 (tylko w przypadku kont mini demo) danej waluty zwane jednym lotem (z ang. Lot – ilość). Takie ilości pieniędzy faktycznie będą przez nas za sprawą platformy wymieniane. Platforma brokerska umożliwi Ci wzięcie kredytu na taką właśnie ilość pieniędzy zabezpieczonego Twoim depozytem uprzednio wpłaconym na konta firmy. Pobranie takiego kredytu odbywa się automatycznie i nie wymaga żadnej papierkowej roboty - trwa kilka sekund. Platforma skrupulatnie oblicza zmiany kursu oraz ich wpływ na ów kredyt, a ewentualne straty lub zyski z tego tytułu dolicza lub odlicza od stanu depozytu. Gdy handlując odniesiesz straty powodujące zejście poniżej minimalnego depozytu na koncie wszystkie transakcje zostają sfinalizowane tak abyś nie mógł się w żaden sposób zadłużyć. Na kontach mini na wzięcie kredytu w wysokości 10.000 euro potrzeba zabezpieczenia w wysokości....50 dolarów – czyż to nie piękne? Gdy kredyt zostaje oddany, czyli gdy pozycja zostaje zamknięta (mowa o pozycjach za chwilę) to owe \$50 jest zwracane.

3. Ryzyko giełdy walutowej

Ryzyko towarzyszy każdemu na każdym kroku, więc również i przy jakichkolwiek inwestycjach. Absolutnie nie należy go ignorować lecz jego demonizowanie również nie ma głębszego sensu. Ryzyko to składnik naszego życia i tak również powinno być traktowane. Człowiek, który myśli, że jego etat to pewna sprawa, lub że jego firma będzie dawać mu pewny profit na 100% powinien raz jeszcze się nad tym zastanowić. W Polsce, gdzie znalezienie dobrej pracy nieraz graniczy z cudem, gdzie co roku bankrutuje tyle samo firm co jest zakładanych, sentencja „dobry zarobek do emerytury na 100%” jest abstrakcyjna. Jednak ryzyko bankructwa, czy utraty pracy nauczyliśmy się akceptować. Czasem na tyle, że już go wcale nie zauważamy choć ono ciągle, choć dobrze ukryte, gdzieś tam się znajduje. Na giełdzie walutowej tak jak na wszystkich innych giełdach jak również i we wszystkich dziedzinach życia ryzyko jest obecne. Tutaj oczywiście ryzykiem objęte są środki, którymi obracamy. Ażeby położyć kres złudzeniom – jeśli będziesz podejmować błędne decyzje, ryzyko zadziała i możesz stracić część lub całość zainwestowanego kapitału. Czym więc różni się ryzyko giełdowe od innych typów ryzyka? Ryzyko giełdowe jest jasne i dokładnie zdefiniowane. To Ty decydujesz, jakie środki chcesz poddać ryzyku i na jak długo. Siadając do handlu wiesz doskonale co masz zrobić i co się stanie, jeśli zrobisz to źle – takiego komfortu zazwyczaj nie ma w pracy zawodowej, czy we własnej firmie. Handlując na giełdzie to Ty określasz jak bardzo chcesz ryzykować – w życiu zazwyczaj ktoś inny o tym decyduje, najczęściej bez Twojej wiedzy.

Reasumując na giełdzie można zarobić i można stracić. Im więcej będziesz chciał zarabiać, tym większe będzie ryzyko straty. Każdy powinien określić o ile procent chciałby miesięcznie zwiększać swój kapitał i trzymać się tego poziomu. Bardzo łatwo oddać się tutaj hazardowi - po kilku wygranych rynek może wciągnąć, a każdy goniący za snem zacznie popełniać błędy. Opracowanie to ma na celu przekazanie sposobów oraz strategii

umożliwiających zarabianie na giełdzie. Jednak całość informacji zawartych w całym tym cyklu nie wyeliminuje ryzyka utraty części czy całości obracanych środków. Dostaniesz jednak narzędzia wraz z instrukcjami obsługi jak owo ryzyko minimalizować i jak nim zarządzać tak, by prawdopodobieństwo utraty wszystkich środków było minimalne. Złotą prawdą przy handlu na rynkach kapitałowych jest stwierdzenie, iż dobry makler wygrywa więcej niż przegrywa, a nie wygrywa cały czas. Nie ma niestety systemu, który z każdej sytuacji wyjdzie z zyskiem. To, jaką skuteczność będzie miał Twój system zależy w głównej mierze od Ciebie i od tego, w jakim stopniu będziesz się go trzymać. Ryzyko jednak, zawsze obecne, będzie stanowiło nieodłączną część również tego jak i każdego systemu. Jeśli chcesz odnieść sukces na rynku wymiany walutowej, to musisz być świadom, iż ryzyko zawsze Ci towarzyszy, akceptować to oraz radzić sobie z tym.

4. Spread, dźwignia, loty oraz pozycje.

Te cztery pojęcia będą Ci towarzyszyć w zasadzie bez przerwy. O ile termin oznaczający jednostkę (lot) został wspomniany we wprowadzeniu tak pozostałe trzy są nowymi pojęciami. Oto ich wyjaśnienia:

4.1. Spread

Nazwa pochodzi z języka angielskiego – w dosłownym tłumaczeniu oznacza „rozstaw”. Oznacza różnicę między cenami kupna i sprzedaży danej pary walutowej.

Przykład:

Patrząc na tablice w kantorze widzimy ceny kupna i sprzedaży. Różnią się one od siebie o pewną ilość groszy, które są marżą właściciela kantoru. Te parę groszy to właśnie spread czyli rozstaw między ceną kupna i sprzedaży.

Podobnie jest na Forexie, tylko w dużo mniejszej skali, owa marża, liczona w pipach*, jest obecna na każdej platformie brokerskiej. Im marża niższa tym platforma tańsza. Każdy broker czerpie zyski właśnie ze spreadu.

* Zobacz Słowniczek oraz w darmowej publikacji pt. „Wprowadzenie do Giełdy Walutowej” dostępnej na stronach serwisu Złote Myśli.

4.2. Dźwignia

Ang: Leverage. Dźwignia to narzędzie, dzięki któremu małą sumą pieniędzy można kontrolować pozycję o znacznie większej wartości. Jest to relacja pomiędzy kapitałem o stałym oprocentowaniu pożyczonym przez firmę brokerską (kredyt), a wartością zainwestowanego kapitału (depozyt).

Przykład:

Dźwignia 200:1 jest standardem dla kont mini. Oznacza ona, że wpłacając w formie kaucji \$50 możemy zakupić np.: 10.000 euro w ten sposób za np.: \$300 możemy otworzyć pozycję na 60.000 euro. Wszystko rzecz jasna dzieje się automatycznie – otwieramy pozycję, a z naszego depozytu automatycznie jest odliczana odpowiednia kaucja.

Bez dźwigni potrzebowalibyś bardzo dużego kapitału ażeby móc cokolwiek zarobić na Forexie. Właśnie dzięki niej tak wiele ludzi decyduje się na przygodę właśnie z tym rynkiem kapitałowym. W końcu każdy może zaryzykować \$100, podczas gdy tylko wybrani mogą ryzykować sumy rzędu \$10.000

4.3. Loty

Jest to jednostka określająca minimalną ilość danej waluty, którą można wykupić na danej platformie i danym typie konta. Zazwyczaj jest to dla kont mini 10.000, a dla kont standardowych 100.000. Przy powyższej dźwigni (200:1) za jeden lot (czyli 10.000) na koncie mini kaucja wyniesie \$50, a na koncie standardowym (100:1), gdzie 1 lot = 100.000, kaucja wyniesie \$1000.

4.4. Pozycje

Pozycje to nic innego jak kupione lub sprzedane loty. Ilekroć decydujesz się zakupić lub sprzedać loty danej pary walutowej, tylekroć otwierasz nowe pozycje. Jeżeli zakupiłeś lub sprzedałeś określoną ilość lotów i teraz są one poddawane zmianom kursu, to masz otwartą pozycję. Będzie ona otwarta dopóki nie otworzysz takiej samej pozycji w drugą stronę (jeżeli kupowałeś to sprzedasz, a jeśli sprzedawałeś to kupisz). Przeciwne pozycje znoszą się nawzajem (wyjątek stanowi hedging*) Zamknięta pozycja to taka pozycja, która została zniesiona przez inną (przeciwną) pozycję, lub którą zamknąłeś odpowiednim przyciskiem na platformie (tzw. „square” lub „close”). Rozróżniamy dwa rodzaje pozycji: pozycje krótkie (short) i długie (long).

Pozycja krótka to pozycja, którą otwarłeś sprzedając loty danej pary walutowej. Odpowiednio pozycja kupna lotów danej pary to pozycja długa.

Przykład:

Na Twoim koncie mini sprzedałeś 3 loty EUR/USD. Posiadasz więc otwartą pozycję krótką EUR/USD na -30.000. Następnie zakupiłeś 3 loty EUR/USD – otwarłeś więc pozycję długą na +30.000. Pozycje są przeciwne, czyli się znoszą. Nie masz w tej chwili żadnych otwartych pozycji.

* Hedging to funkcja proponowana przez niektóre platformy brokerskie – oznacza ona możliwość otwierania przeciwnych pozycji bez ich znoszenia się. Zamykamy je wtedy odpowiednimi przyciskami na platformie, które są również obecne na platformach bez hedgingu.

5. Zakładamy Demo

Konto demo będzie Twoim podstawowym narzędziem edukacyjnym. To nic innego, jak zwykle konto handlowe z tym, że zasilone wirtualnymi pieniędzmi. Jest to swego rodzaju symulator rynku, na którym zupełnie za darmo możesz poprobować na sucho. Każda firma brokerska (spis popularniejszych z nich jest na końcu tego rozdziału) proponuje jakiegoś rodzaju konto demo. W tej części przykładowe demo zostało założone na Gain Capital. Firma ta została założona w 1999 roku i jako jedna z pierwszych wprowadziła możliwość internetowej obsługi Forexa w obecnej postaci. Wcześniej zlecenia przyjmowane były przez brokerów przez telefon lub faxem, co powodowało liczne utrudnienia. Obecnie możesz zasiąść przed komputerem i ćwiczyć/uczyć się do woli. Nie przejmuj się tym, iż konto demo zostanie zamknięte po miesiącu użytkowania – w ten sam sposób możesz założyć nowe.

W celu założenia pierwszego dema udaj się pod adres <http://forex.com> (to jeden z przedstawicieli Gain Capital). Wybrałem tą platformę, gdyż oferuje ona dużo opcji nie jest jednak przymusem, aby demo, na którym będziesz ćwiczyć, znajdowało się właśnie tutaj. Na przykładzie tej platformy opiszę funkcje obecne na prawie każdym demie.

Gdy już otworzy się strona udaj się pod zakładkę „Free Trial”. Tam znajdziesz formularz do wypełnienia oraz tabelkę, w której zaznacz konto mini. Po wypełnieniu formularza naciśnij „Submit”. Od tej chwili jesteś posiadaczem Twojego pierwszego konta demo! Możesz się na nie zalogować na stronie głównej pod „Trading Login”. Hasło oraz email podane przy rejestracji (wypełnianiu formularza) są Twoją przepustką do platformy. Po zalogowaniu ukaze się okno główne platformy. Oto jego opis:

The screenshot shows the Forex.com trading platform interface. The top section displays a grid of currency pairs (EUR/USD, USD/JPY, USD/CHF, GBP/USD) with their current bid and ask prices, and buttons for 'Sell' and 'Buy'. Below this is the 'POSITION MANAGEMENT' section, which shows a table of open positions with columns for CCY Pair, Net Position, Avg. Rate, Unrealized P/L, Pip P/L, and USD Value. To the right of the positions is the 'MARGIN ANALYSIS' section, showing account balance, realized and unrealized P/L, margin balance, and available position. Below the positions is the 'ORDER MANAGEMENT' section, which shows a table of orders with columns for Conf. #, B/S, CCY Pair, Contract, Basis, Type, Rate, Expiry, and Conf. #. On the far right is the 'ACTIVITY LOG' section, showing a list of recent trades with columns for Conf. #, B/S, CCY Pair, Contract, Deal Rate, and Deal Date. The interface is annotated with numbers 1 through 7: 1 points to the currency pair selection menu, 2 points to the Buy/Sell buttons, 3 points to the Position Management table, 4 points to the Order Management table, 5 points to the Margin Analysis section, 6 points to the Activity Log section, and 7 points to the Deal Blotter table.

Rysunek 1. Platforma brokerska Gain Capital (forex.com)

1. Pary walutowe, którymi na danej platformie możesz handlować. Zaznaczenie spowoduje pojawienie się okienka Buy/Sell (2)
2. Okienka transakcyjne – tutaj dokonujesz transakcji. Każda pozycja tutaj otwarta pojawi się w oknie zarządzania pozycją (3). Kursy wyświetlane na czarnym tle, to kurs po którym możesz sprzedać (Sell) i kurs po którym możesz kupić (Buy) daną parę walutową. „Amount” to wielkość żądanej pozycji, czyli ile danej waluty chcesz kupić/sprzedać (1 lot = 10.000). Po prawej stronie znajduje się tabela z aktualnymi cenami oraz wartościami High i Low, czyli maksymalnymi i minimalnymi poziomami kursu podczas aktualnego dnia handlowego. Naraz platforma wyświetla 4 okienka transakcyjne – aby wyświetlić inną parę walutową, należy odznaczyć jedną aktualnie wyświetloną i zaznaczyć inną parę walutową z (1).
3. Okno zarządzania otwartymi pozycjami – pojawiają się tutaj wszystkie

otwarte i jeszcze nie zamknięte pozycje. Na przykładzie otwarte są 3 pozycje:

- EUR/USD pozycja długa (kupna) na 2 loty będąca na minusie o 5 pipów, czyli -\$10
- GBP/USD pozycja długa na 5 lotów 39 pipów na plusie, czyli +\$195
- USD/JPY pozycja krótka (sprzedaży) na 3 loty, na plusie o 10 pipów czyli +\$27.50

„Avg. Rate” to poziom, przy którym otwarto pozycję. Kliknięcie na „Square” zamyka pozycję po aktualnym kursie

4. Opcje platformy – oprócz aktywnych znajdują się tam: wykresy („charting”), o których szerzej w drugiej części, kalendarz ważnych wydarzeń ekonomicznych na świecie, logowanie i wylogowywanie użytkownika, „News” czyli najświeższe wiadomości, „Commentary”, czyli komentarz do obecnej sytuacji rynkowej oraz „Raports”, czyli podsumowania z naszego handlowania.
5. Zarządzanie zamówieniami – istnieje możliwość zamówienia transakcji, by była wykonana automatycznie, przy spełnieniu Twoich warunków. W tej chwili jest tam jedno zamówienie na kupno jednego lota EUR/USD gdy kurs opadnie do poziomu 1.1687, które zostanie anulowane na koniec dnia, jeśli nie zostanie wypełnione. To jednak szerszy temat, któremu został poświęcony cały paragraf.
6. Bilans konta. Na przykładzie mamy po kolei:
 - \$2000 początkowego depozytu,
 - \$85.57 zrealizowanych zysków/strat (Realised P/L), czyli to co zarobiłeś lub straciłeś w zamkniętych do tej pory pozycjach
 - \$212.50 w pozycjach ciągle otwartych (suma z pozycji w 3)
 - 2298.07 tyle możesz wykorzystać do dalszego handlowania na daną chwilę – jest to suma depozytu oraz zrealizowanych i niezrealizowanych profitów/strat. Jest to Twój tak zwany

margines.

- 459,614.00 – możliwa pozycja do otwarcia przy powyższym marginesie. 2298.07 pomnożone przez 200 (dźwignia) da właśnie tę sumę.
- 136,603.00 – tyle masz w otwartych pozycjach w przeliczeniu na dolary.
- 323,011.00 – tyle możesz jeszcze wykorzystać do otwierania nowych pozycji. Gdy zamkniesz aktualnie otwarte, będziesz miał do wykorzystania 459,614.00*

7. Deal Blotter to nic innego, jak rejestracja wszystkich transakcji, które uczyniłeś podczas aktualnej sesji. Informacje te trafiają do raportów. Podobnie działa powyższy Activity Log – zachowuje on nieco szerszą informację o Twoich działaniach.

6. Limity „Stop-loss” i limit zysków

Nikt nie jest w stanie siedzieć przy komputerze 24 godziny na dobę i śledzić zmiany kursu. Mając otwartą pozycję przez kilka godzin, dni lub tygodni, musisz zabezpieczyć się jakoś przed szybkimi zmianami kursu. Chodzi o to, ażeby w razie niepomyślnego rozwoju sytuacji podczas Twojej nieobecności, otwarta pozycja w porę się zamknęła przynosząc straty, które możemy zaakceptować oraz w przypadku, gdy kurs pójdzie po naszej myśli pozycja zrealizowała odpowiednie zyski (została automatycznie zamknięta).

Do pełnej kontroli kursu posłużą tzw. zamówienia (order), które zwalniają Cię z konieczności ciągłego obserwowania rynku. Możesz zamówić transakcję, gdy kurs osiągnie interesujący Cię poziom, a platforma wykona ją automatycznie. Do automatycznego zamykania już otwartej pozycji służą tak zwane limity, czyli zamówienia na transakcje przy danych kursach.

* Ażeby w pełni zrozumieć te wartości wskazane jest założenie dema i zaobserwowanie jak one się zmieniają przy otwieraniu i zamykaniu pozycji. Śmiało – to jest za darmo i bez żadnych zobowiązań.

Generalnie są dwa rodzaje limitów dostępnych na platformach:

- Limit „stop-loss” służący do zamykania pozycji przy określonych stratach, jeśli kurs pójdzie nie po naszej myśli
- Limit profitu służący do zamykania pozycji przy określonych zyskach.

Te dwa limity to wręcz najważniejsze funkcje platformy, gdyż służą do kontrolowania pozycji, której nie jesteś w stanie kontrolować własnoręcznie 24 godziny na dobę.

Przykład:

Otwarłeś pozycję długą EUR/USD na 3 loty przy kursie 1.1740. Nie chcesz jednak siedzieć przy komputerze cały dzień, więc ustawiasz limit – „stop loss” na 1.1720 oraz limit zysku na 1.1800. Jeżeli cena spadnie odniesiesz stratę, lecz tylko do poziomu 1.1720, gdyż wtedy zadziała „stop loss” i pozycja zostanie zamknięta. Jeżeli kurs pójdzie w górę, to zarobisz aż do limitu zysku przy 1.1800, kiedy to limit zysku zamknie pozycję realizując zyski.

Poziomy kursu, przy których stawiać będziesz powyższe limity, zależę będą od przyjętej strategii handlowania, jednak należy zawsze pamiętać o kilku zasadach ich umieszczania. Limit „stop loss” powinien być mniejszy niż limit zysków. Chodzi o to, by zwiększyć prawdopodobieństwo uzyskania profitów w dłuższym okresie czasu – jeśli limit stop jest 3 razy bliżej punktu, w którym otworzyłeś pozycję, niż limit zysków, to na jedną dobrą pozycję (taką na której zarobisz) możemy stracić w trzech dalszych, ażeby ciągle nie ponieść strat w ogólnym rozrachunku. Proporcje limitów zależą oczywiście od handlującego, jednak powyższą zasadę powinien wziąć pod uwagę każdy. Na błędnie otwartej pozycji, co będzie się zdarzać we wszystkich systemach i podejściach do rynku, powinieneś tracić proporcjonalnie mniej, niż zyskiwać na otwartej we właściwym kierunku.

7. Typy zamówień

Zamówienia to rzecz bardzo ułatwiająca życie. Platforma wykona za Ciebie zlecone zadania zupełnie automatycznie. Jest to sposób, w jaki każesz platformie otworzyć pozycję bez Twojej asysty, jeśli kurs osiągnie interesujący Ciebie poziom. Przy każdym zamówieniu będziesz musiał ustalić, której pary walutowej ono dotyczy, jaki jest jego charakter (stop loss czy limit zysków), wielkość (amount) i kiedy ma zostać unieważnione (expiry) – tutaj masz do wyboru „end of day”, czyli zlecenie anuluje się samo na koniec dnia lub „good til cancel” czyli będzie aktywne (czekało na zadany kurs żeby zadziałać) póki się nie wypełni, lub póki sam go nie anulujesz.

Na platformie Gain Capital masz do dyspozycji następujące typy zamówienia:

- „Single order” pojedyncze zamówienie.

Najprostszy rodzaj zamówienia. Zlecasz kupno lub sprzedaż danej pary walutowej przy określonym poziomie kursu.

- „One Cancels Another” (OCO) Jedno zamówienie kasuje drugie

Przy tym zamówieniu ustawiasz dwa poziomy kupna lub sprzedaży. Osiągnięcie jednego poziomu, a co za tym idzie wypełnienie zamówienia, anuluje drugie zamówienie.

- „If then”

Wypełnienie (zadziałanie) pierwszego zamówienia spowoduje złożenie drugiego zamówienia. Od tej pory platforma będzie czekać na kurs zdefiniowany w drugim zamówieniu, ażeby dokonać zadanej w nim transakcji

If then OCO

Tutaj platforma wypełnia trzy zamówienia. Wypełnienie pierwszego od góry spowoduje złożenie zamówienia „One cancels Another” opisanego nieco wcześniej.

Powyższe zamówienia znajdują się w okienku „Order management” oznaczonym na rys. 1 cyfrą 5. Stanowią one sposób na ograniczoną automatyzację platformy tak, by pilnowała pozycji, kiedy nie jesteś w stanie siedzieć przed komputerem. Jest to oczywiście ograniczony sposób, jednak istnieją platformy, które pozwalają w pełni zautomatyzować proces transakcyjny przy pomocy proponowanych narzędzi (zazwyczaj przy użyciu języka metastock, o którym szerzej w części trzeciej cyklu). Niemniej jednak zamówienia przydają się – wprawne zakładanie limitów czy limitów stop zwiększa szanse na profit w ogólnym rozrachunku. Każda pozycja, którą otwierasz powinna być od razu opatrzona dwoma zamówieniami, które będą ją kontrolować podczas Twojej nieobecności, nie pozwalając jej przynieść za dużych strat czy utracić już wyrobionych zysków.

8. Platformy brokerskie

Platformy różnią się między sobą ilością opcji, układem okien itd. Jednak niezmiennie wszystkie służą do handlowania. Opisana powyżej platforma (Gain Capital), ma dużo opcji wbudowanych, inne platformy zazwyczaj dostarczają wszystko powyższe, jednak często na osobnych stronach, co nieco utrudnia pracę. Oto kilka obcojęzycznych platform:

- a) <http://www.fxcm.com> - Forex Capital Markets.

Bardzo szybka platforma bazująca na własnym oprogramowaniu (należy je zainstalować na swoim komputerze). Jest to jedna z najbardziej popularnych platform w Internecie. Minimalny depozyt to dla konta mini \$300, a dla konta standardowego \$2000. Jest dostępna w języku angielskim, niemieckim, rosyjskim, hiszpańskim oraz chińskim. Spread na głównych parach walutowych wynosi 3-5 pipów.

- b) <http://www.cms-forex.com> - Capital Market Services LLC.

Założona w 1999 roku platforma posiada wiele zaawansowanych opcji. Świadczy swoje usługi zarówno instytucjom jak i indywidualnym maklerom. Konto demo proponowane przez CMS nie jest ograniczone w czasie. Możemy na nim również ustawić ilość początkowego depozytu. Spread na głównych parach to 3-4 pipy, a minimalny depozyt to \$200

- c) <http://www.ac-markets.com> - Advanced Currency Markets SA.

Założona w 2002 roku platforma posiada niski spread na głównych parach walutowych wynoszący 3 pipy. Minimalny depozyt na konto mini to

\$2000. Platforma jest zlokalizowana w Szwajcarii.

d) <http://www.gcitrading.com> - GCI Financial Ltd.

Platforma założona w 1996 roku. Siedziba firmy to wyspy Belize. Tak jak w przypadku przykładowej platformy (forex.com), przy tej platformie otrzymamy darmowe analizy oraz wykresy. Spread na głównych parach to 4-5 pipów.

Polacy jednak to nie gęsi i swój język mają. Mimo iż polskie platformy nie są jeszcze liczne ani bogate w funkcje, to stanowią one alternatywę dla rodaków, którzy nie znają języka Szekspira. Oto kilka polskojęzycznych platform:

a) <http://www.4ex.cz/pl/> - Fortissimo, spol. s r. o.

Jest to czeska firma oferująca platformę Visual Trading (CMS). Oprogramowanie należy skopiować z serwera. Na ich stronie domowej można znaleźć słownik pojęć – całkiem użyteczna sprawa, choć niezbyt on obszerny.

b) <http://www.efixpolska.com/> - Efix Polska.

Platforma używająca oprogramowania DealBook FX. Zawiera szeroką gamę opcji oraz dokładny opis w języku polskim. Platforma posiada możliwość handlu między maklerami (ITX) oraz powiadomienia o osiągnięciu danego poziomu sms-em lub email-em (alarmy cenowe). Wykresy cenowe są wbudowane w platformę. Sama w sobie platforma jest wysoce konfigurowalna. Platforma DealbookFX została wybrana jako najlepsza przez czytelników Stocks and Commodities.

c) <http://www.x-trade.biz/> - X trade.

Internetowa Platforma Obrotu w skrócie IPO oferuje w pełni profesjonalny serwis brokerski w języku polskim. Również rozliczenia są tutaj przeprowadzane w złotych. Posiada moduł wykresowy oraz informacyjny. Dobry wybór dla wszystkich nie znających języka angielskiego.

d) <http://www.sfxm.com.pl/> - System FX Managment

Bankowa platforma – przez co bazuje na małych spreadach. Handlując bezpośrednio z bankiem pomija się jednego pośrednika, czyli firmę brokerską. Sfxm jest przedstawicielem banku Commerce Bank&Trust. Polskojęzyczna strona z dużą ilością użytecznych informacji.

9. Podsumowanie

Zachęcam do przejrzenia powyższych platform i znalezienia odpowiedniej dla siebie. Osobiście uczyłem się na Gain Capital (forex.com), lecz po jakimś czasie zmieniłem platformę na tą proponowaną przez FXCM. Zachęcam gorąco do zakładania dem na różnych platformach i wybrania takiego dema, które najbardziej będzie Ci odpowiadać równocześnie działając bez problemu na Twoim komputerze. Im więcej funkcji dana platforma dostarcza, tym lepiej. W dalszej części tego opracowania będę bazował na platformie z Gain Capital jednak znalezienie bardziej odpowiedniego dema nie stanowi tutaj problemu. Będzie to nawet bardziej edukacyjne, jeśli sam wyszukasz omawiane opcje na właściwej sobie platformie. Do ważnych funkcji platformy brokerskiej należą:

- dostęp do wykresów cenowych różnych typów
- dostęp do najświeższych informacji mogących mieć wpływ na kurs danej waluty
- dostęp do możliwie dużej ilości wskaźników analizy technicznej

Niektóre platformy dostarczają jeszcze analiz i prognoz zmienności kursu danych par walutowych oraz długoterminowe analizy rynku. Zakres dodatkowych funkcji zależy od platformy i jest bardzo różny. Wykresy cenowe często są wbudowane w platformę jako jedna z ich funkcji lub występują samodzielnie. Są one bardzo ważne – właśnie przy ich analizie każdy handlujący będzie spędzał najwięcej czasu. Dlatego też poświęcony im został cały następny rozdział.

Każdy handlujący powinien pamiętać, że straty, tak jak i zyski, są nieodłączną częścią handlu na rynku Forex, tak jak i na każdym innym rynku. Nie ma systemu, który zawsze generowałby właściwe sygnały kupna/sprzedaży, nie ma też nieomylnych maklerów. Im szybciej

początkujący gracz nauczy się akceptować i minimalizować straty tym szybciej ma szansę na handlowanie z zyskiem.

10. Ćwiczenia i zadania

- a) Na demie Gain Capital (forex.com) znajdź parę walutową USD/CHF, wyświetl ją i uzupełnij poniższe zdania:

Spread pary walutowej USD/CHF na platformie forex.com wynosi pipów. Walutą bazową pary jest natomiast kwotowaną walutą Obecnie kurs USD/CHF wynosi: Kupno.....; Sprzedaż Oznacza to, iż za 10 można zakupić waluty

- b) Otwórz pozycję długą na 5 lotów GBP/USD i zaraz potem zamknij ją. Czy odniosłeś jakieś straty/zyski? Jeśli tak, to jakie i dlaczego?

- c) Znajdź i wyświetl walutę USD/CAD. Następnie sprzedaj 4 loty, po czym zakup 5 lotów tej właśnie pary. Ile otwartych pozycji posiadasz teraz? Czy są to pozycje kupna czy sprzedaży? Ile lotów jest w tych pozycjach? Jak te pozycje?

- d) Otwórz dwie pozycje: długą pozycję GBP/USD na 5 lotów oraz krótką pozycję EUR/USD również na 5 lotów. Ustaw w obu stop limit na –50 pipów oraz limit zysku na +100 pipów. Zaobserwuj, jak zmiany kursu wpływają na realizowane zyski i straty.

Rozdział II

Wstęp do analizy wykresów cenowych

Niezwykle trudne byłoby handlowanie na rynku Forex gdybyś miał do dyspozycji tylko platformę ze zmieniającymi się kursami. Trudno zapamiętywać lub zapisywać co chwilę kursy, by porównywać je ze sobą potem w celu podjęcia decyzji, jaką pozycję otworzyć. Z pomocą przychodzą nam wykresy cenowe, które automatycznie uwzględniają zmiany kursu systematycznie je rejestrując. Wykres stale przesuwa się z prawa na lewo tak, że aktualny kurs znajduje się najbardziej po prawej jego stronie. Niezależnie od typu wykresu, stanowi on wizualizację sytuacji rynkowej danej waluty. To właśnie wykresy cenowe są podstawą badań analizy technicznej i właśnie tutaj będziesz niebawem spędzać większą część wolnego czasu. Na każdej lepszej platformie brokerskiej jesteś w stanie znaleźć serwis poświęcony wykresom cenowym (odnośnik lub wbudowany), dzięki któremu będziesz mógł obserwować rozwój sytuacji rynkowej bez użycia kartki i ołówka (jak to było jeszcze nie tak dawno).

1. Podstawowe funkcje wykresów cenowych

Najpopularniejsze typy wykresów to wykresy liniowe, świecowe i słupkowe. Różnią się one między sobą grafiką i sposobem rejestracji zmian. Niemniej jednak, wykres cenowy uwzględnia zazwyczaj następujące parametry:

- Interwał czasowy – zmiany są nanoszone na wykres w ustawianych przez użytkownika przedziałach czasowych. W zależności od strategii handlowania możesz ustawić odczyty: co minutę, 5 minut, pół godziny, co dzień itd. Każdy wykres pozwala na ustawienie tego parametru.
- Wartość „High” (z ang.: wysoko, najwyższy poziom) oznacza najwyższy poziom, jaki kurs osiągnął w danym przedziale czasowym.
- Wartość „Low” (z ang.: nisko, najniższy poziom) oznacza najniższy poziom kursu w danym przedziale czasowym.
- Wartość „Open” (z ang.: Otwarcie) jest to poziom kursu na początku danego przedziału czasowego.
- Wartość „Close” (z ang.: Zamknięcie) jest to poziom kursu na końcu danego przedziału czasowego

Przykład:

Przyjrzyj się parze walutowej USD/JPY. Ustawy dzienny interwał czasowy. W dniu 20.06.2003 (moje urodziny :-)) odczyty pokazują:

O – 118.40 cena otwarcia – czyli z początku dnia handlowego 20.06.2003r.

H – 118.63 czyli maksimum, jakie kurs osiągnął 20.06. 2003r.

L – 117.98 czyli minimum, jakie kurs osiągnął w dniu 20.06.2003r.

C – 118.27 cena zamknięcia – czyli z końca dnia handlowego 20.06.2003r.

Oznacza to, że pierwszy odczyt tego dnia wynosił tyle, co cena otwarcia, natomiast ostatni wynosił tyle, co cena zamknięcia. Przez cały dzień poziom kursu wahał się między wartością „high” oraz wartością „low”.

Jeśli za przedział czasowy przyjmujemy jedną godzinę, podane wartości będą odnosić się do danej godziny, jeśli jedną minutę - wtedy do danej minuty itd. Pamiętaj, iż zmiany kursów dzieją się w zasadzie bez przerwy. To, jaki masz ustawiony najmniejszy okres czasowy nanoszony na wykres, to kwestia Twojej wygody oraz strategii handlowania. Na różnych przedziałach czasowych wykres będzie wyglądał inaczej, gdyż im interwał jest większy, tym wykres obejmuje większy przedział czasu, przez co jest bardziej uogólniony i służy do zawierania bardziej długotrwałych pozycji.

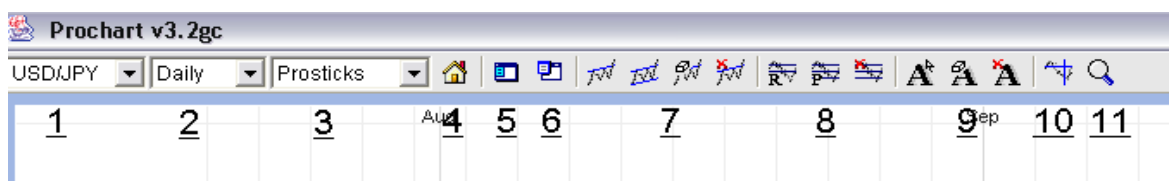
Przykład:

Jeśli ustawisz na wykresie interwał na minutowy, wtedy każda minuta zostanie odnotowana na wykresie za pomocą czterech wartości – Open Close High i Low. Cały wykres będzie przedstawiał kilka godzin. Jeśli zmienisz interwał na jedną godzinę, wtedy każda godzina zostanie odnotowana na wykresie za pomocą powyższych czterech wartości. Wykres będzie sobą przedstawiał cały tydzień zmienności kursu.

2. Poznajemy układ wykresów Prosticks (Gain Capital)

Ażeby włączyć wykresy na platformie forex.com kliknij na zakładkę „charting”. Jako że okienko jest dosyć małe, przewiń je za pomocą dolnej belki najbardziej w prawo i kliknij ostatnią ikonę na górze – wywoła to wykres w osobnym oknie, które zmaksymalizuj, by mieć lepszy widok.

Po powyższych działaniach ukaże nam się okno wykresu. Na górnej jego belce znajdują się jego funkcje, które niniejszym opisuję. Wygląda to tak:

Rysunek 2. Ikony wykresu Prosticks* (Gain Capital).

- 1) Tutaj ustawiasz parę walutową, której wykres chcesz wyświetlić
- 2) Tutaj ustawiasz interwał (przedział) czasowy odczytów, czyli z jakich przedziałów czasu zmiany są nanoszone na wykres.
- 3) Typ wykresu – znajdują się tutaj popularne wykresy liniowe, świecowe i słupkowe jak i również mniej popularne typy. Omówię je nieco później.
- 4) Link do strony domowej firmy Prosticks
- 5) Wskaźniki analizy technicznej – tutaj możesz je dodać do wykresu. Szeroko zostały one opracowane w drugiej części cyklu.
- 6) Ustawianie parametrów dodanych wskaźników analizy technicznej.
- 7) Narzędzia do rysowania oraz wymazywania linii na wykresie - przydadzą się przy omawianiu trendów oraz poziomów wsparcia i oporu nieco dalej w tej części.

* Strona domowa serwisu Prosticks znajduje się pod adresem: <http://www.prosticks.com/>

- 8) Wyznaczanie poziomów zniesienia Fibonacciego – szerzej w części drugiej.
- 9) Narzędzia dodawania opisów na wykresie
- 10) Kursor z krzyża linii
- 11) Lupa

Inne platformy mogą posiadać więcej opcji lub mniej, więcej lub mniej wskaźników do użycia z wykresem, jednak zawsze i wszędzie ich główną funkcją będzie wyświetlanie zmian kursów par walutowych.

3. Typy wykresów

Omówię tutaj szczegółowo trzy najpopularniejsze typy wykresów, czyli wykresy świecowe, liniowe oraz słupkowe. Każdy powinien wybrać typ wykresu odpowiedni dla siebie, to jest taki, który najlepiej oddziałuje na wyobraźnię. Dla mnie stale najlepszym wykresem jest wykres liniowy, chociaż wszyscy zgodnie twierdzą, iż jest to wykres najprostszy, a przez to najgorszy. No cóż - ich zdanie. Oprócz powyższych trzech znaleźć możesz inne – niewykluczone, że właśnie na takich egzotycznych wykresach będzie Ci się lepiej handlowało. W funkcjach wykresów Prosticks masz oprócz wspomnianych autorskie wykresy tej firmy pod tą samą nazwą – są one połączeniem wykresów świecowych i słupkowych z zaznaczonymi punktami wartości średnich, masz wykresy liniowe punktów budowane na punktach wartości średnich, masz również słupki z zaznaczonymi owymi punktami. Na niektórych platformach znajdziesz jeszcze więcej uduziwnień, tutaj jednak opiszę trzy podstawowe typy wykresu.

3.1 Wykres liniowy

Nieźródlny w swej prostocie, najprostszy wykres liniowy. Wywołujesz go następująco:

Ustawiasz na wykresie funkcję (3) na „Line”.

Poniżej zmieniona została również para walutowa na GBP/USD (1) oraz przedział czasowy na jedną godzinę (2). Oto, co się nam ukazało:

Rysunek 3. Wykres liniowy kursu GBP/USD.

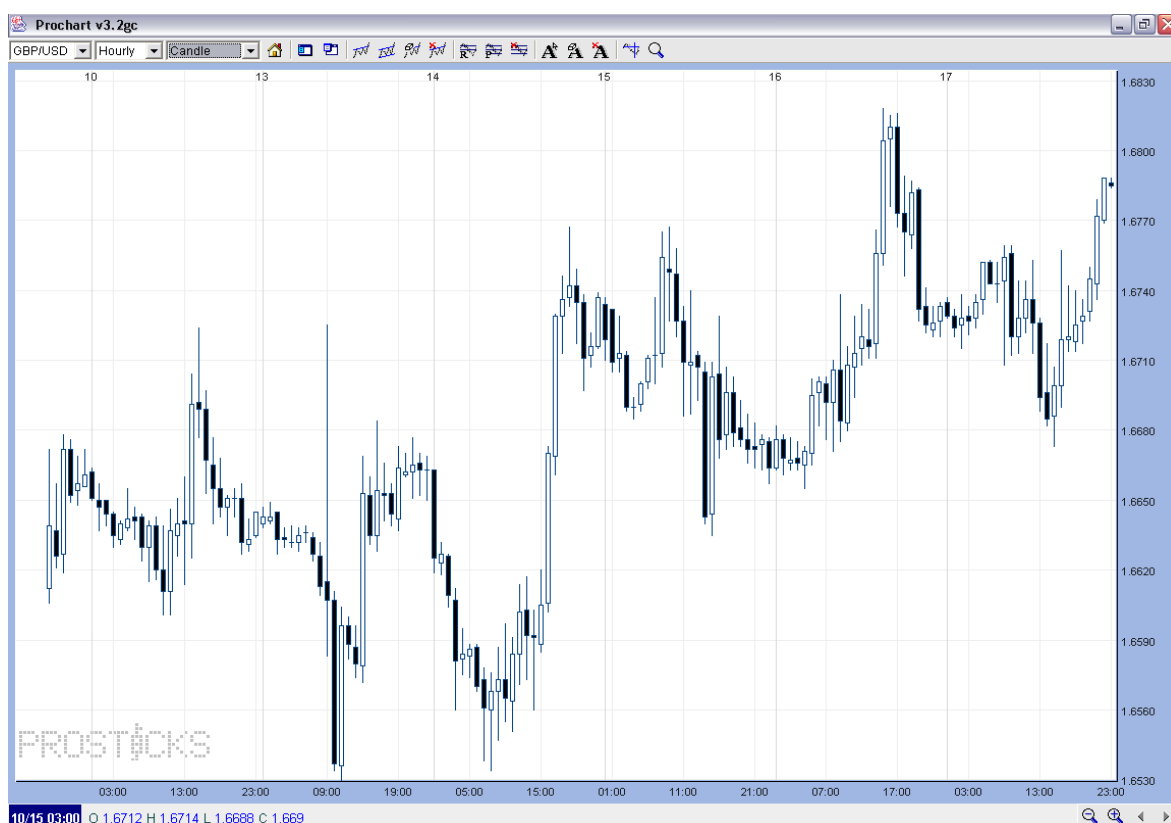
Wykres liniowy jest sporządzany na podstawie cen otwarcia i zamknięcia dla danego przedziału czasowego. Zaznaczane są one w postaci kropek, przy czym cena zamknięcia poprzedniej godziny (minuty, dnia,

tygodnia itd.) jest ceną otwarcia następnej, przez co linia zachowuje ciągłość. Wartości High i Low, mimo iż odnotowane w lewym dolnym rogu okna, nie są uwzględniane na wykresie, co czyni go nieco uboższym od innych. Niewątpliwą zaletą tego wykresu, jest jego przejrzystość i prostota interpretacji. O specyficznych układach na wykresie liniowym, (czyli formacjach) dowiesz się w dalszej części tego opracowania.

3.2 Wykres świecowy

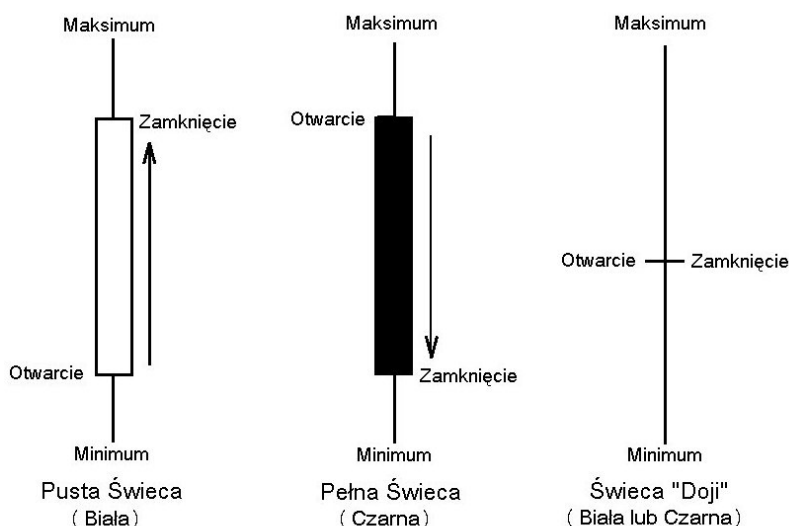
Wykresy świecowe cieszą się coraz większą popularnością. Dzieje się tak ze względu na ilość danych, przekazywanych w stosunkowo prosty sposób.

Po ustawieniu funkcji (3) na „Candle ten sam wykres GBP/USD będzie wyglądał następująco:

Rysunek 4. Wykres świecowy kursu GBP/USD.

Jak widać na rysunku każda godzina składa się z osobnej tzw. świecy. Świeca owa, uwzględnia wartości Open, Close, High, Low, a także kierunek zmian kursu w danym przedziale czasowym. Przyjrzyjmy się bliżej typom świec występujących na powyższym wykresie.

Rysunek 5. Interpretacja świec japońskich.

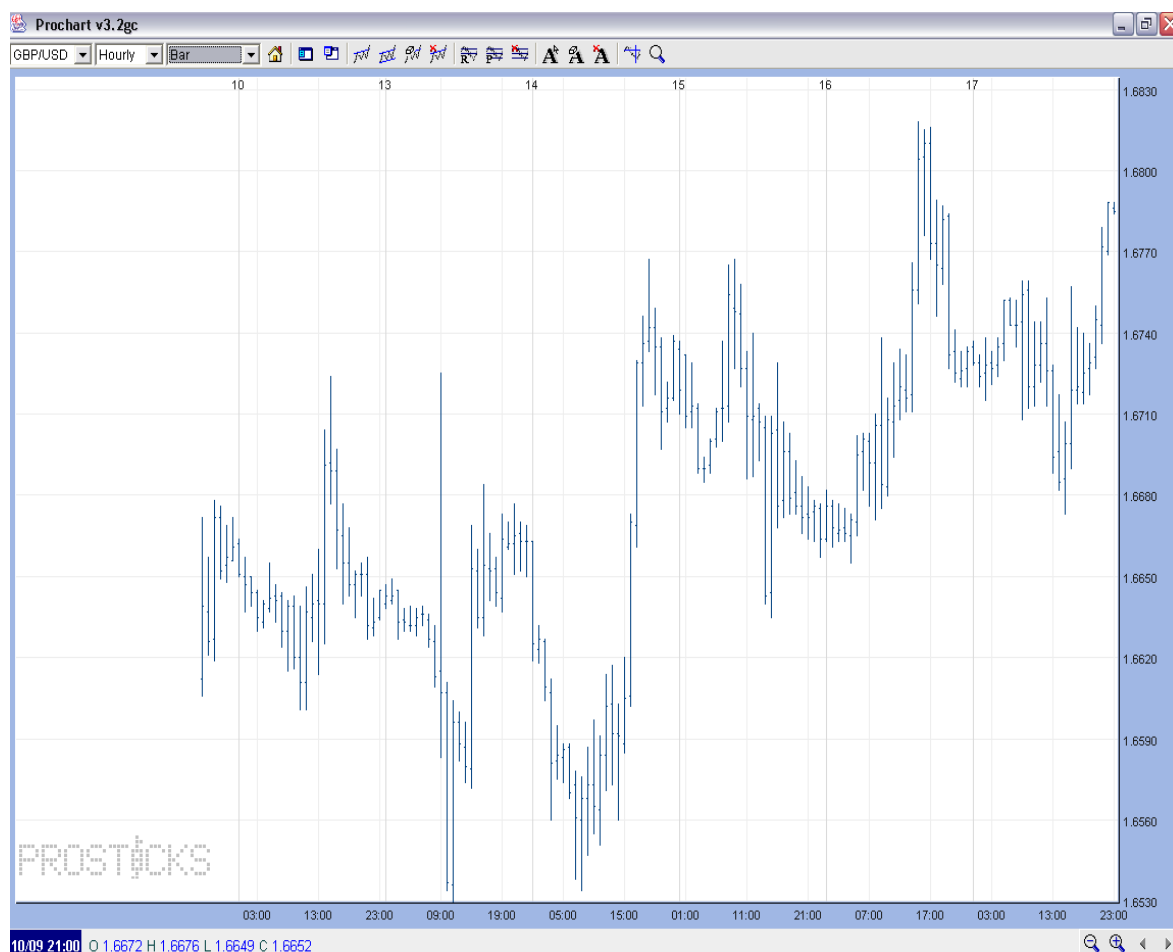
Biała (jasna, pusta) świeca, to świeca wznosząca – jej cena otwarcia znajduje się poniżej ceny zamknięcia, czyli podczas tej jednostki czasowej kurs wznosił się. Świeca czarna (ciemna, pełna) to świeca opadająca – cena podczas tej jednostki czasowej spadała. Świeca „Doji” to świeca, w której kurs po kilku fluktuacjach pozostał na tym samym poziomie. Minimum i maksimum to ekstrema, jakie kurs osiągnął w danym przedziale czasowym. Istnieje wiele formacji zdefiniowanych przez maklerów korzystających z wykresów świecowych. Wykresy te zostały sprowadzone do Europy z Japonii już z gotowym zestawem ich układów świadczących o dalszym kursie, mimo to wciąż pojawiają się nowe ich kompilacje. O formacjach, czyli specyficznych układach świec japońskich szerzej możecie poczytać w dalszej części niniejszego opracowania.

3.3 Wykresy słupkowe

Wykresy słupkowe są bardzo podobne do wykresów świecowych. Wywołać je można w następujący sposób:

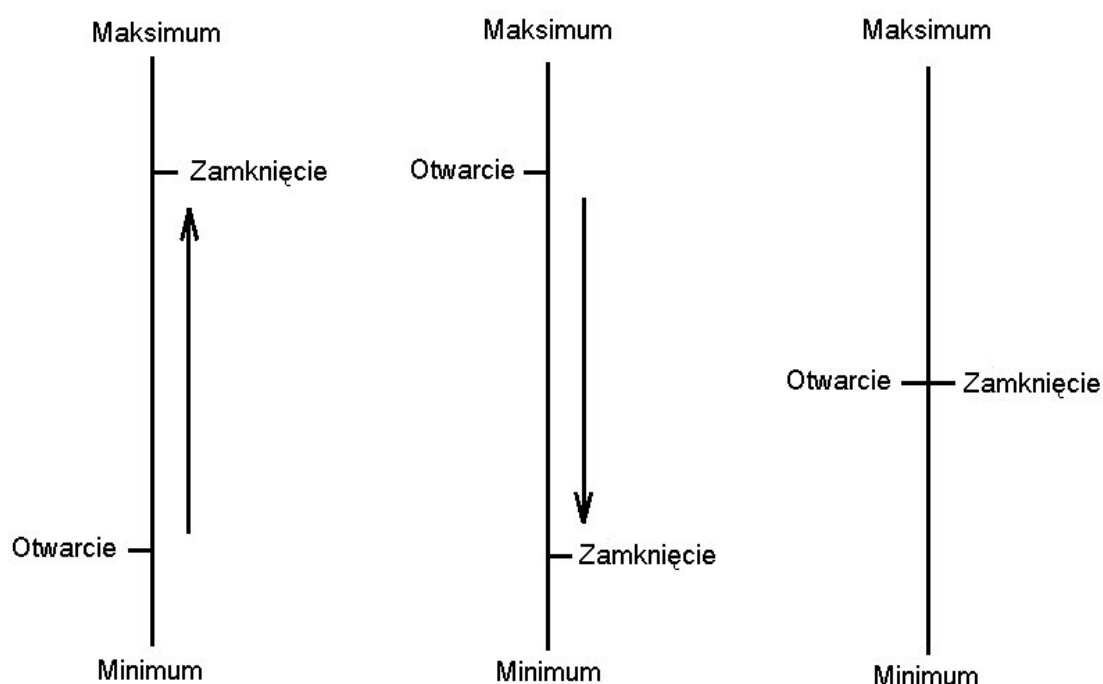
Na wykresie opcję (3) ustaw na „Bar”

Wykres wygląda teraz w następujący sposób:

Rysunek 6. Wykres słupkowy kursu GBP/USD.

Jak słusznie zauważyłeś, ażeby skutecznie z niego teraz korzystać potrzebujesz lupy :-). Na szczęście obraz można powiększać w razie potrzeby. Wykresy słupkowe są bardzo podobne do świecowych – różnią się jedynie grafiką poszczególnych słupków – ceny otwarcia i zamknięcia przedstawiane są za pomocą znaczników w następujący sposób:

Rysunek 7. Interpretacja słupków.

Tak jak w przypadku świec poszczególne słupki odpowiadają jednej jednostce czasowej wykresu. Wykresy te są szerzej stosowane niż liniowe, ponieważ uwzględniają dokładniej zmiany ceny, które wykres liniowy uśrednia przedstawiając całą świecę lub słupek w postaci kropki połączonej linią z sąsiednimi kropkami – jako taki daje mniej wiadomości niż świeca lub słupek.

4. Ćwiczenia i zadania

- a) Otwórz dzienny wykres cenowy EUR/USD i ustaw go na dzień 12 Grudnia 2003r. Odczytaj wartości
- High.....
- Low.....
- Open.....
- Close.....
- b) Narysuj kilka linii używając narzędzi wbudowanych w wykres. Użyj również linii równoległych.
- c) Załóżmy, że kurs EUR/USD zmienił się w ciągu godziny z 1.1340 na 1.1380 . Zakres zmian w tej godzinie wahał się między wartościami 1.1315 i 1.1405. Narysuj świecę obrazującą te zmiany.

Rozdział III

Analiza wykresów

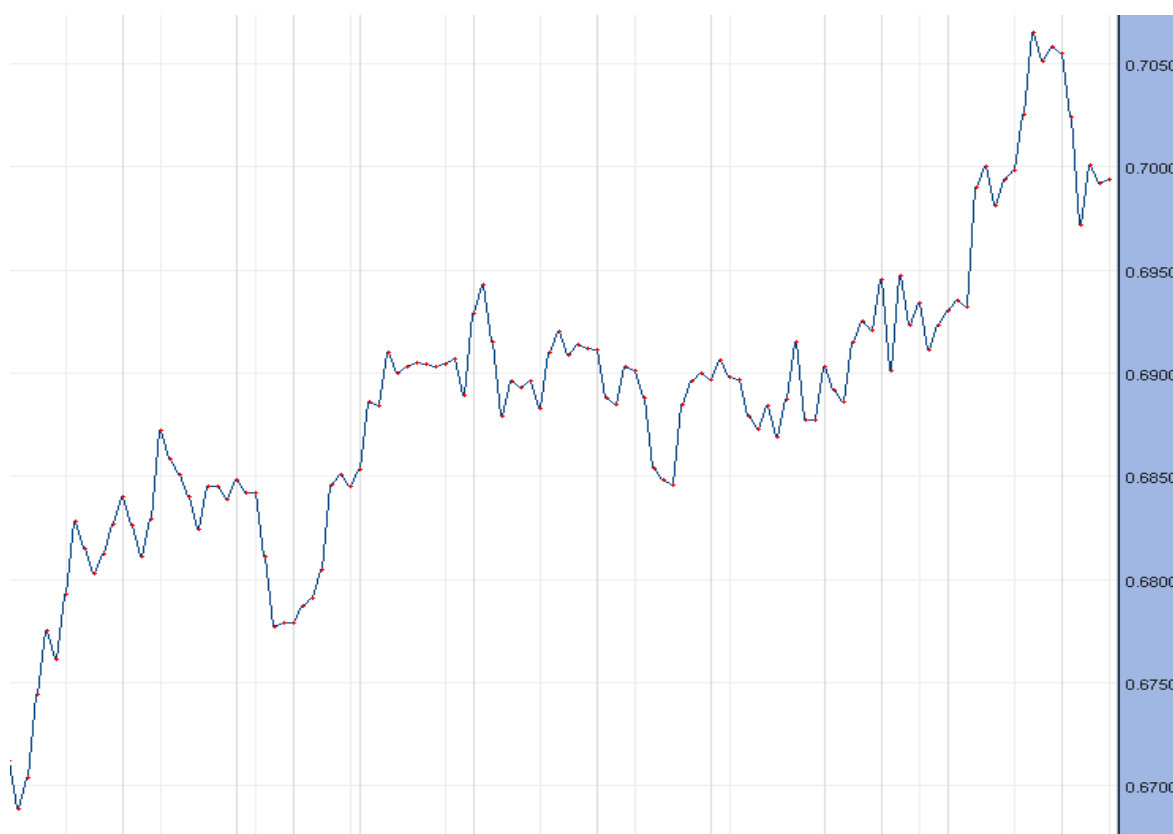
Podstawą zarabiania na każdym rynku kapitałowym, czy to jest giełda papierów wartościowych, kontrakty terminowe czy Forex, jest umiejętność przewidywania przyszłych zachowań kursu. Oczywiście posiadamy tylko ograniczoną możliwość dokonania takich prognoz – nie ma doskonałej strategii ani systemu, który zawsze przynosi zyski. Istotą nie jest to, żeby zawsze wygrywać lecz to, ażeby wygrywać więcej niż się przegrywa. Analiza wykresów to podstawowa umiejętność każdego maklera. Wykres jako wizualizacja sytuacji rynkowej daje Ci dużo wskazówek co do przyszłych zachowań rynku. Wykres cenowy zachowuje się w określony sposób – istnieją pewne układy, które mają swoją prognostyczną wartość. W tym rozdziale dowiesz się, czym jest trend, czym są poziomy wsparcia i oporu oraz jak z nich korzystać. Umiejętność dostrzegania trendów, wyznaczania poziomów oporu oraz wsparcia to podstawy, które potrafią bardzo pomóc w podejmowaniu decyzji odnośnie otwarcia pozycji. Wykreślanie linii trendu – umiejętność, którą posiadasz za chwilę – to pierwsza i najbardziej podstawowa czynność przy analizie wykresu cenowego.

1. Trendy

Każdy serwis dający nam możliwość używania wykresów, implementuje w nich również funkcję rysowania na wykresie, która w tym rozdziale na pewno się przyda. Trendy to utrzymujące się przez jakiś czas tendencje kursu do zmian w danym kierunku. Rozróżniamy trzy rodzaje trendów.

1.1. Trend wzrostowy (hossa – rynek byka)

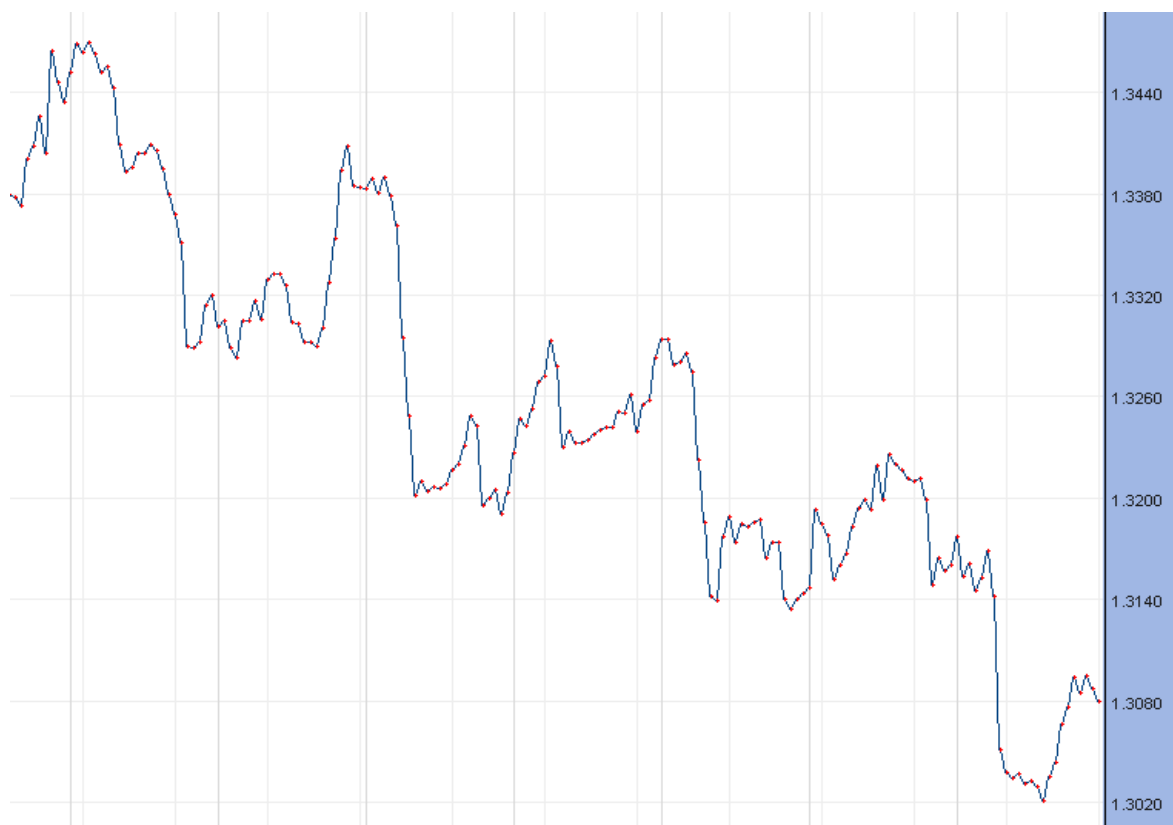
Kurs zmienia się z tendencją do wzrostu. Lokalne minima (Low) znajdują się coraz wyżej – cena rośnie.

Rysunek 8. Trend wzrostowy.

1.2. Trend spadkowy (bessa – rynek niedźwiedzia)

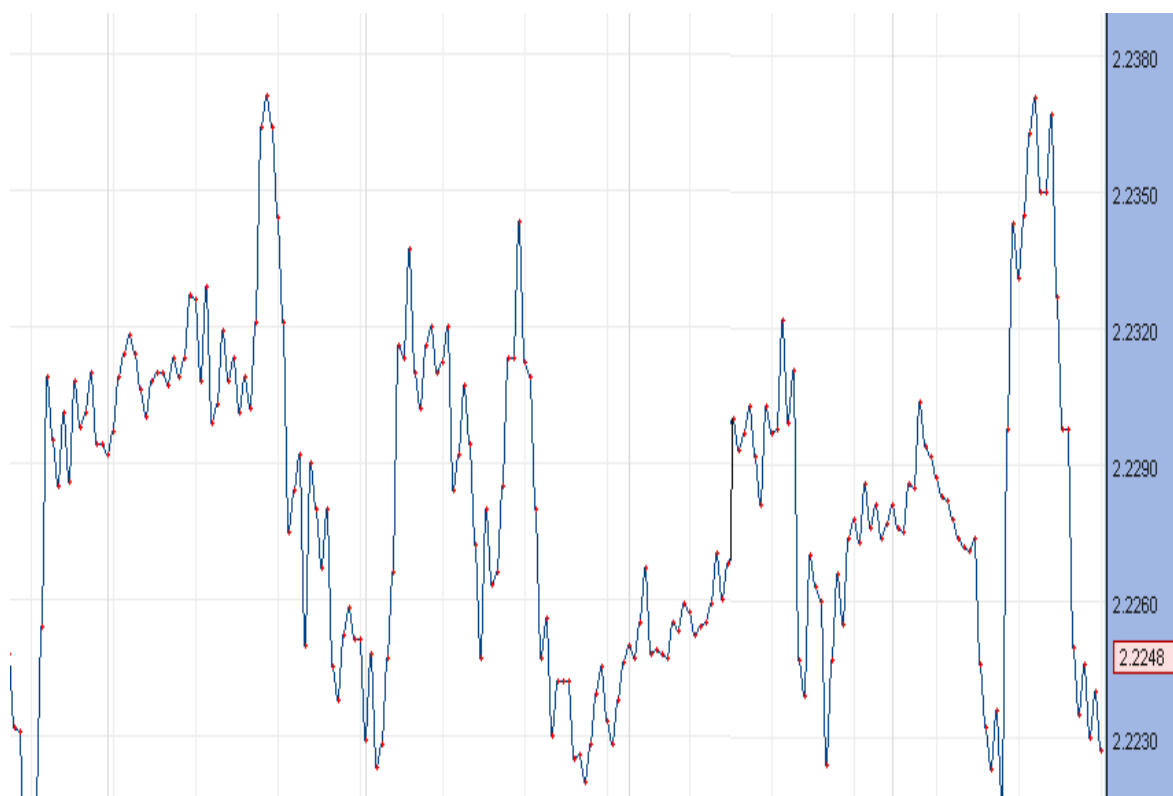
Kurs zmienia się z tendencją do coraz niższej ceny. Lokalne Maksima (high) znajdują się coraz niżej – cena spada.

Rysunek 9. Trend spadkowy.

1.3. Trend boczny

Trend ten jest określany mianem konsolidacji. Kurs nie wykazuje ani tendencji zwyżkowej, ani zniżkowej. Waha się w mniej więcej stałym zakresie.

Rysunek 10. Trend boczny.

1.4. Co tworzy trend?

Rynek Forex cechuje się dużą płynnością, a co za tym idzie silnymi trendami. Główny wpływ na zachowania ceny mają inni maklerzy. Jeśli więc rynek wszedł w trend wzrostowy znaczy to, że duża ilość ludzi kupuje daną parę walutową i na odwrót, jeśli duża ilość uczestników rynku sprzedaje daną parę walutową, to rynek wejdzie w trend spadkowy. Jeśli mniej więcej tyle samo osób kupuje co sprzedaje, to rynek pozostaje w stanie konsolidacji (trend boczny). Konsolidacja kończy się zazwyczaj mocnym wybiciem kursu. Trend boczny występuje najczęściej po załamaniu się trendu zwykłego lub zniżkowego. Przy trendzie bocznym najlepiej nie otwierać długoterminowych pozycji, gdyż w tym momencie rynek jest najmniej przewidywalny.

W tym miejscu przyjmujemy jedną z bardzo ważnych reguł, niektórzy z was pewnie już gdzieś ją słyszeli... W języku angielskim brzmi to tak:

Trend is your friend.

Zawsze i wszędzie, cokolwiek komukolwiek się w głowie nie ułoży, nie powinniśmy otwierać pozycji przeciwnie do trendu – to najszybszy sposób na utratę kapitału. Kupujemy, jeśli trend zwyżkuje, sprzedajemy jeśli zniżkuje, a jeśli rynek się konsoliduje, to czekamy. Ta złota reguła leży u podstaw wielu fortun. Z czasem nauczysz się rozpoznawać miejsca możliwego załamania trendu. W takich miejscach i tylko w takich można otwierać pozycje przeciwne do załamującego się trendu, jednak wtedy powinienes przyjąć limit stop najdalej w najbardziej aktualnym ekstremum kursu (wierzchołku lub dołku tworzonym przez wykres).

2. Wykreślanie linii trendów

Ażeby wiedzieć kiedy dany trend się rozpoczyna i kiedy nastąpi jego załamanie, musisz umieć wykreślać linie trendów. Dokonujesz tego na wykresie za pomocą linii prostych prowadzonych przez maksima lub minima kursu. Jeśli kurs idzie w górę, to wykreślasz trend wzrostowy. Bierzesz wtedy dwa kolejne najniższe punkty wykresu i wykreślasz przez nie prostą, tak aby nie przecinała się z wykresem. Jeżeli to nie jest możliwe, używasz następnego najniższego punktu, by wykreślić prostą. Dobrze wykreślona linia trendu wzrostowego wygląda tak:

Rysunek 11. Linia trendu wzrostowego.

Przez punkty 1 i 2 będące lokalnymi minimami prowadzisz prostą. Prosta ta nie powinna być przecięta wykresem w żadnym jej punkcie. Jeżeli wykres przetnie ją w przyszłości, będzie to oznaczać możliwość załamania trendu, jeśli się odbije (tak jak w punktach 3 i 4) będzie to sygnałem kontynuacji trendu. W miarę pojawiania się nowych odczytów musisz przedłużać tą linię.

W przypadku trendów wzrostowych linię prowadzisz przez najniższe minima, a w przypadku trendów spadkowych przez najwyższe maksima. Jeżeli kurs spada, do wykreślenia prostej (linii trendu) posłużą dwa kolejne najwyższe punkty wykresu, umożliwiające narysowanie prostej nie przeciętej wykresem w żadnym jej punkcie. Zasada jest ta sama. Jeśli wykres zdecyduje przetnie linię trendu, to oznacza to załamanie trendu, czyli dobre miejsce by zamknąć otwartą wcześniej pozycję. Linia trendu zniżkowego wygląda tak:

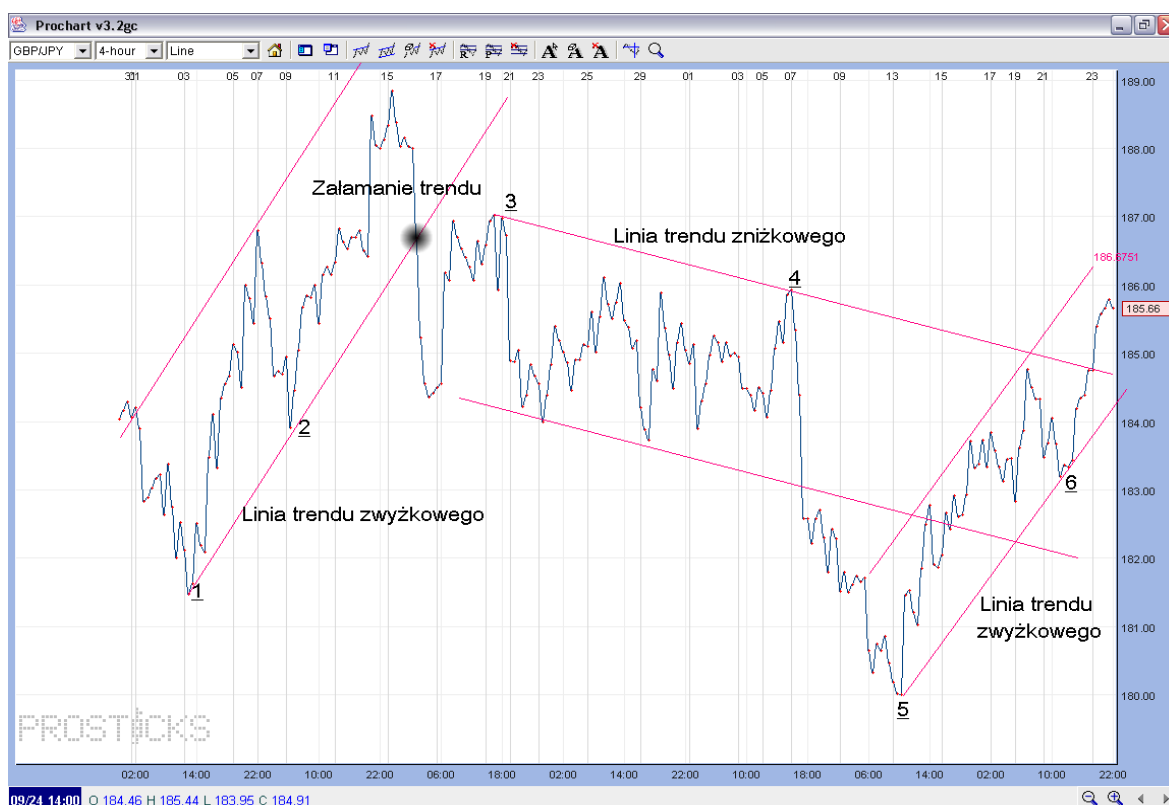

Rysunek 12. Linia trendu zniżkowego.

Punkty 1 i 2 posłużyły do wykreślenia prostej. Gdy w przyszłości wykres zdecydowanie przetnie tą linię, to będzie to świadczyć o możliwości jego załamania. W sytuacji na rysunku (Rys. 12) wykres odbija się od linii trendu (punkty 3 i 4), co świadczy o jego kontynuacji.

Ważne jest, ażeby wykreślona linia trendu nie była od razu poprzecinana wykresem. Jeśli punkty, przez które miałbyś pociągnąć prostą uniemożliwiają narysowanie jej bez przecięć z wykresem, wtedy powinieneś użyć innych punktów (kolejnych najwyższych dla trendu zniżkowego lub najniższych dla zwyżkowego). Oczywiście nie powinieneś brać pod uwagę ostatniego, najbardziej aktualnego odczytu. Jeśli ów odczyt przecina rysowaną linię trendu znaczy to, że trend może się właśnie załamywać.

Gdy równolegle do linii trendu poprowadzisz drugą linię przez przeciwne ekstremum uzyskasz kanał. Kanał ten obrazuje fluktuacje ceny będące wynikiem działań handlujących. Gdy kurs zbliża się do granicy kanału prawdopodobne jest, iż zaraz nastąpi jego chwilowe załamanie (tylko w zakresie kanału), w wyniku którego zostanie wygenerowane dobre miejsce, by skorzystać z trendu (dołek w trendzie zwyżkowym lub góra w trendzie zniżkowym). O ile przecięcie linii trendu świadczyć może o załamaniu trendu, tak przecięcie linii równoległej (tworzącej kanał) będzie sygnałem możliwości zaistnienia większego ruchu zgodnie z trendem.

Rysunek 13. Linie trendów oraz ich równoległe (kanały).

Na rysunku widzimy 3 trendy. Punkty 1 i 2 posłużyły do wykreślenia pierwszego trendu zwykłego. Punkty 3 i 4 posłużyły do wykreślenia trendu zniżkowego, natomiast punkty 5 i 6 posłużyły do wykreślenia linii drugiego trendu zwykłego. W punkcie zaznaczonym kropką nastąpiło załamanie trendu zwykłego, czyli jego odwrócenie na zniżkowy. Jeśli po wykreśleniu linii trendu, zdecydowałeś się na otwarcie długiej pozycji (tuż za punktem 2), powinieneś ją zamknąć w chwili załamania trendu. Przebiecie linii równoległej wyznaczającej zakres zmian wskazuje na dalszy ruch zgodnie z trendem (duży spadek lub duży wzrost). Obecny trend zwykły (z punktów 5 i 6) powinien potrwać jeszcze jakiś czas – gdy kurs ponownie zbliży się do linii trendu, to będzie to dobra chwila na otwarcie długiej pozycji z ciasnym (niewielkim) limitem „stop loss”.

3. Praktyczne wykorzystanie kanałów trendowych

Linia trendu, którą nauczyłeś się rysować na wykresie, pokazuje Ci rozwój sytuacji rynkowej. Jeśli masz do czynienia z trendem zwyżkowym, każde odbicie od linii trendu to dobre miejsce na zajęcie pozycji zgodnie z kierunkiem trendu. Każde przebicie linii trendu to sygnał możliwego jego załamania – w tym miejscu trend się kończy, więc wszystkie pozycje, które otworzyłeś zgodnie z nim powinny być w tym miejscu zamknięte. Niektórzy co bardziej niecierpliwi, otwierają zaraz po załamaniu trendu pozycję przeciwną do właśnie złamanego trendu, gdyż często się zdarza, że po trendzie w jedną stronę następuje trend w przeciwną. Pamiętaj jednak – nie jest sukcesem handlować dużo – sukcesem jest handlować celnie. Otwieranie pozycji zgodnie z trendem w punktach odbicia od linii trendu to bardzo zachowawcze podejście i tylko dla cierpliwych. To jedno z najbardziej podstawowych podejść. Oczywiście każda pozycja powinna posiadać swoje limity. Korzystając z linii trendu pozycję otwierasz tuż po odbiciu, a limit „stop loss” powinieneś umieścić nieco poniżej lub powyżej (w zależności czy jest to trend zwyżkowy czy spadkowy) miejsca, gdzie wykres zetknął się z linią trendu. W miarę jak trend będzie się rozwijał limit stop powinieneś przesuwać w miejsca kolejnych odbić. Aby zmaksymalizować zyski możesz je zrealizować dopiero w momencie załamania trendu, jednak wiąże się to z utratą ich części, którą musisz poświęcić na sprawdzenie, czy jest to załamanie trendu, czy też kolejne odbicie. Realizowanie zysków, gdy tylko wykres zbliży się nieco do linii równoległej tworzącej kanał też jest niezgorszym pomysłem. Jeśli jednak wykres przebije linie równoległą, możesz zaryzykować otwarcie małej pozycji zgodnie z trendem. Przy takiej pozycji powinieneś realizować straty jak tylko okaże się, iż nie było to przebicie tylko odbicie, co w rezultacie prowadzi do powrotu ceny w pobliże linii trendu.

4. Poziomy wsparcia i oporu

Zaraz po trendach poziomy wsparcia i oporu są jednym z najbardziej podstawowych zagadnień analizy wykresów. Mówiąc w prosty sposób, są to poziomy kursu, przy których kurs wykazuje pewne specyficzne zachowanie. Na tych poziomach trendy mają większe prawdopodobieństwo załamania się i odwrócenia. Trend zawsze zawiera się pomiędzy różnymi poziomami wsparcia i oporu.

Poziom wsparcia.

jest to poziom cen, przy którym maklerzy sądząc, że najprawdopodobniej kurs niżej już nie spadnie, otwierają pozycje długie. Na tym poziomie duża ilość kupujących może spowodować zatrzymanie dalszego spadku ceny.

Poziom oporu.

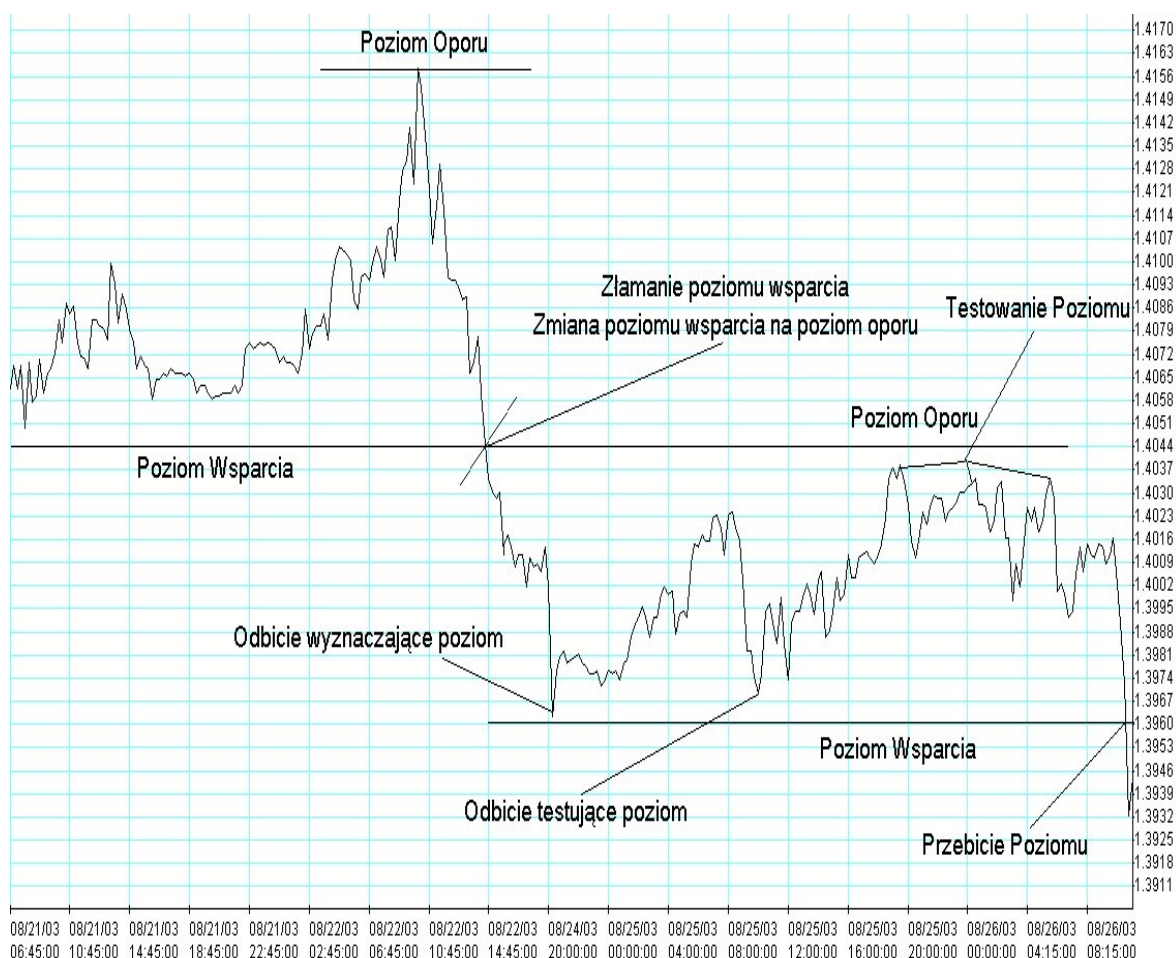
jest to poziom, przy którym maklerzy sądząc, że kurs już wyżej nie pójdzie, otwierają pozycje krótkie. Na tym poziomie duża ilość sprzedających może spowodować zahamowanie dalszego wzrostu ceny.

W praktyce oznacza to tyle, że trend zwykłowy załamuje się najczęściej na poziomie oporu, a trend zniżkowy na poziomie wsparcia. Skąd biorą się owe poziomy? Otóż generuje je sam wykres. Jeżeli w przeszłości trend załamał się na określonym poziomie, to jeżeli teraz znów cena zbliża się do tego poziomu, to wśród części maklerów będzie panowało przekonanie, że sytuacja się powtórzy, czyli kurs nie pokona i tym razem danego poziomu. Oczywiście każdy z tych poziomów zostanie prędzej czy później przełamany, gdy tylko kupujących będzie więcej niż sprzedających lub vice versa. Poziom wsparcia zostaje przełamany, jeśli cena spadnie poniżej niego. Przełamany poziom wsparcia staje się automatycznie poziomem oporu. Poziom oporu

zostaje przełamany, gdy cena wzrośnie ponad ów poziom. Przełamany poziom oporu staje się poziomem wsparcia. Za każdym razem, gdy cena zbliża się do poziomowi, ale go nie przebija lub przebija go tylko nieznacznie, mówimy o testowaniu poziomu.

Umiejętność wyznaczania poziomów wsparcia i oporu to umiejętność bardzo cenna. O praktycznych zastosowaniach tej wiedzy już za chwilę.

Na wykresie poziomy wsparcia i oporu wyglądają tak:

Rysunek 14. Poziomy wsparcia i oporu*

* Wykres pochodzi z pluginu do platformy fxcn (<http://www.fxcn.com>) dostępnej na stronach klubu Forex Research Center <http://xi-solution.com/fxresearch>.

3. Praktyczne wykorzystanie poziomów

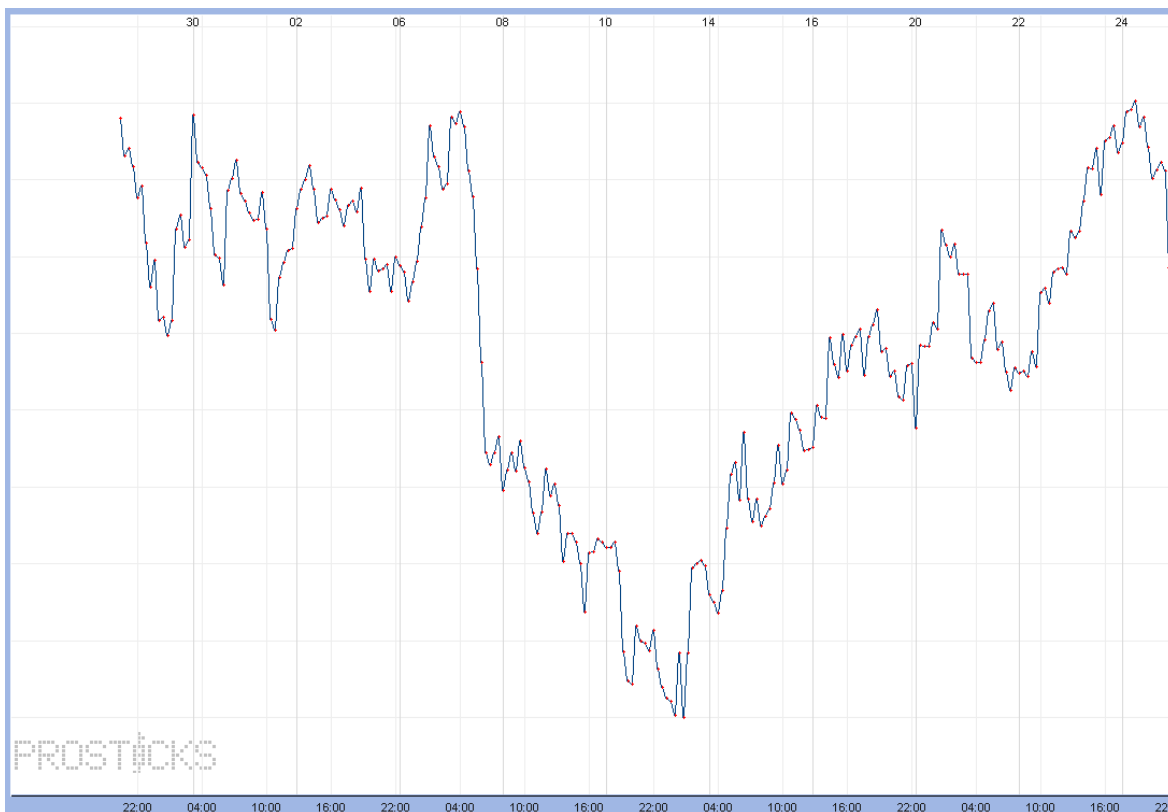
Poziomy wsparcia i oporu wskazują miejsca możliwego załamania trendu. Gdy ceny zbliżają się do jakiegoś ważnego poziomu wsparcia lub oporu, maklerzy zaczynają szukać sygnałów świadczących o kontynuacji lub załamaniu trendu. To samo powinieneś zrobić i Ty. Jako że jesteś na samym początku długiej drogi maklera, nie znasz jeszcze zbyt wielu sygnałów kontynuacji czy załamania trendu (oprócz przełamania linii trendu). Nimi więc zajmę się w następnym rozdziale. Im więcej razy poziom był testowany, ale nie złamany tym jest on istotniejszy. Oznacza to, iż w momencie, gdy jednak zostanie przełamany, tym bardziej kurs się od niego tuż po tym oddali. Wyobraź sobie, jak taki poziom niejako „odpycha” od siebie kurs, więc gdy ten go przeskoczy zostaje „odepchnięty” tym bardziej im poziom istotniejszy. Poziomy wsparcia i oporu mają swoje podłoże psychologiczne. Im są istotniejsze, tym więcej maklerów otwiera pozycje w kierunku zakładającym nie przełamanie tego poziomu. Gdy więc jednak zostanie on przełamany, wszyscy zamykają swe pozycje na stratach i otwierają przeciwnie, co powoduje tym większy skok ceny im więcej handlujących wierzyło w załamanie trendu na tym poziomie. Otwierając pozycje i zakładając załamanie trendów w pobliżu silnych poziomów – limity stop loss ustawiamy tuż za tymi poziomami – gdy zostaną przełamane, świadczyć to będzie o kontynuacji trendu, a więc o naszej pomyłce.

Przykład:

W czerwcu 2003 kurs EUR/USD odbił się od bardzo silnego poziomu oporu przy cenie 1.1940. Zakładając wtedy, iż jest to koniec prawie 3 letniego trendu zwyżkowego, należało tuż po przełamaniu linii trendu otworzyć pozycję krótką. Limit Stop ustawić należało tuż ponad poziomem oporu np. na 1.1980

4. Ćwiczenia i zadania

1. Spójrz na poniższy rysunek:

Zaznacz na nim linie wszystkich trendów, które dostrzegasz (najpierw wydrukuj tą stronę :-)).

2. Na powyższym rysunku znajdują się 2 silne poziomy, zaznacz je. Zaznacz również słabszy parokrotnie przełamany poziom.
3. W obecnej sytuacji jaką pozycję byś otworzył? Gdzie ustawiłbyś limit stop loss?

Rozdział IV

Formacje

Formacje to innymi słowy specyficzne układy wykresu cenowego. Są to kształty wykresu, określone figury, które mają pewne znaczenie przy determinacji dalszego zachowania kursu. Innymi słowy, formacja to fachowe określenie na kilka kresek układających się w specyficzny sposób. Znaczenie poszczególnych formacji sprowadza się do reakcji, jaką wywołają u rzeszy maklerów. To właśnie handlujący kreują ten rynek, a że większość z nich obserwuje i reaguje na poszczególne formacje wywołując tym samym reakcję rynku, Ty również nie powinieneś formacji ignorować. Najwięcej formacji zdefiniowali japończycy w swoich wykresach świecowych. Zajmiemy się nimi nieco później. Teraz, jako że cały poprzedni rozdział bazował na wykresach liniowych, zajmiemy się formacjami generowanymi właśnie przez ten typ wykresu. Generalnie formacje można podzielić na dwie grupy:

- Formacje konsolidacji i kontynuacji trendu.

Występują one, jak sama nazwa wskazuje, podczas okresów konsolidacji (trendów bocznych). Formacje kontynuacji trendu świadczą o kontynuowaniu aktualnego ruchu cenowego. Często nie są łatwe do znalezienia.

- Formacje odwrócenia trendu.

Znajdują się na końcach trendów i mogą świadczyć o ich załamaniu. Często formacje kończące trend spadkowy są odwróceniem tych, które kończą trend wzrostowy.

1. Formacje kontynuacji i konsolidacji trendu

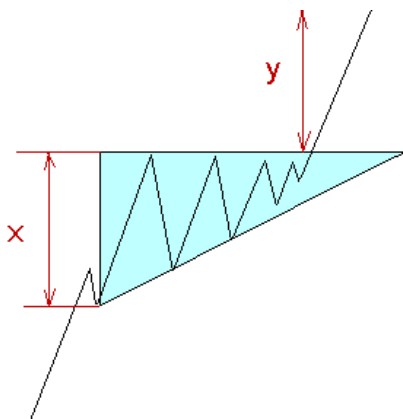
Formacje te mają zróżnicowany czas trwania, a ich nazwy pochodzą od figur geometrycznych, które przypominają. Najbardziej popularnymi formacjami kontynuacji trendu są:

- Trójkąty
- Prostokąty
- Flagi i Proporczyki

Umiejętność ich znajdowania wymaga nieco wprawy, gdyż często ich kształty nie są zbyt regularne i potrzeba trochę wyobraźni, ażeby dostrzec żądany kształt tam gdzie się znajduje - jednak dla chcącego nic trudnego. Formacje jako takie nie są samodzielnymi sygnałami otwarcia pozycji, stosujemy je jako potwierdzenia dla innych sygnałów generowanych przez linie trendu, wskaźniki analizy technicznej (część druga cyklu) lub przez systemy handlowe (część trzecia cyklu).

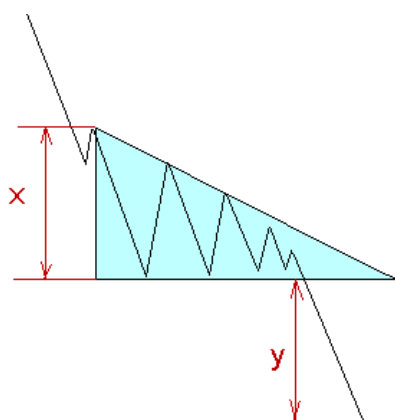
1.1. Trójkąty

Jak sama nazwa wskazuje formacja ta ma kształt trójkąta. Trójkąty takie występują zarówno w trendach spadkowych, jak i wzrostowych. Na trendzie wzrostowym wygląda to mniej więcej tak:

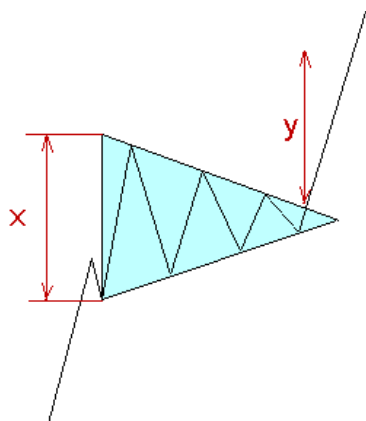

Rysunek 15. Formacja trójkąta na trendzie wzrostowym.

W momencie, w którym wartość x jest równa wartości y kontynuacja trendu jest potwierdzona. Wartość x to bardzo prawdopodobny minimalny zasięg wybicia ceny, wynikający z faktu zaistnienia tej formacji. Ramiona trójkąta mogą być nachylone jak w trójkącie równoramiennym. Rzecz jasna rzadko jakiegokolwiek formacje są tak regularne jak na podawanych przykładach, jednak nim zaczniemy szukać ich na wykresie, warto wiedzieć czego szukać.

Rysunek 16. Formacja trójkąta na trendzie spadkowym.

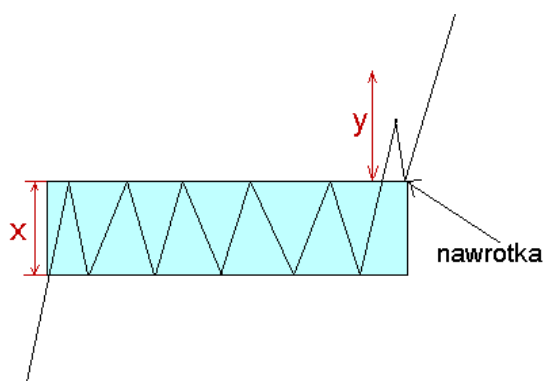
Rysunek 17. Formacja trójkąta równoramiennego.

Gdy kurs opuści formację trójkąta w formie gwałtownego wzrostu/spadku, po czym następuje załamanie ceny, to taką sytuację nazywa się z oczywistych względów pułapką (pułapka byka lub niedźwiedzia w zależności, czy sytuacja następuje na trendzie zwyżkowym czy zniżkowym). Tego typu wybicie często skutkuje powstaniem lokalnych ekstremów (minimum lub maksimum w zależności od trendu).

Niektórzy korzystają z tej formacji w celu otwarcia pozycji zgodnie z trendem, wyznaczając poziom zamykania pozycji w punkcie oddalonym o odległość x od miejsca wybicia ceny z formacji.

1.2. Prostokąty

Są to formacje konsolidacji trendu. Te specyficzne formacje oddają każdy trend boczny. Kurs będzie zmieniał się przez jakiś czas w pewnych stałych granicach tworząc prostokąt, tak jak to ma miejsce w trendach bocznych. Wybicie z takiego prostokąta w kierunku zgodnym z dotychczasowym trendem świadczy o jego kontynuacji. Wybicie z prostokąta w kierunku przeciwnym niż dotychczasowy trend, świadczy o załamaniu trendu. Im prostokąt dłuższy, tym większe szanse, iż wybicie z niego będzie znaczniejsze.

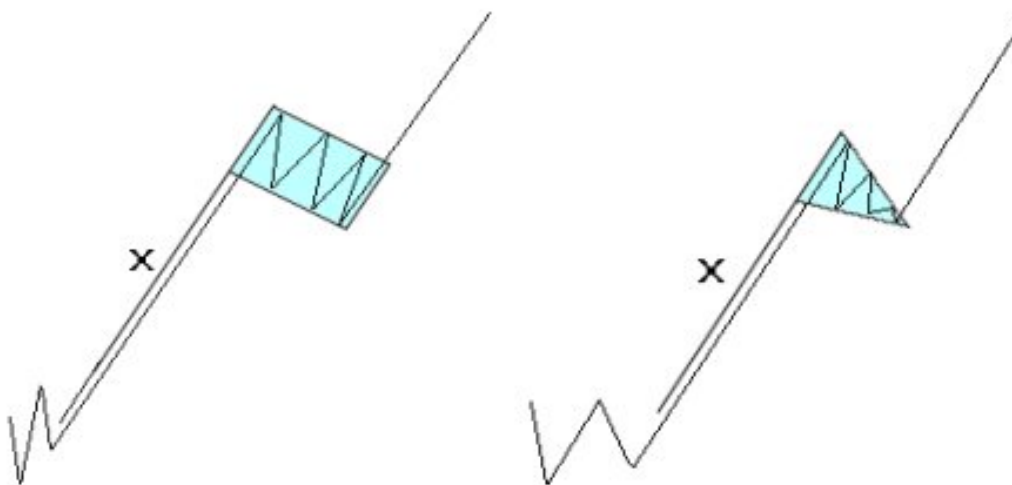

Rysunek 18. Formacja prostokąta

Tak jak w przypadku trójkątów kontynuacja trendu zostanie potwierdzona w momencie, gdy $x=y$. Odległość x to bardzo prawdopodobny najmniejszy zasięg wybicia wynikający z zaistnienia tej formacji. Niekiedy po wybiciu z prostokąta następuje tak zwana nawrotka, czyli krótki powrót ceny testujący nowo powstały poziom wsparcia lub oporu.

1.3. Proporceyki i flagi

Proporceyki i flagi to formacje pojawiające się podczas gwałtownych ruchów cen. Są to formacje krótkotrwałe. Jeśli cena nie wybije się z nich w ciągu kilku lub kilkunastu odczytów, to nie mamy do czynienia z tym rodzajem formacji. Są one dość trudne do rozpoznania i stosunkowo rzadkie.

Rysunek 19. Formacje flagi i proporceyka.

2. Formacje odwrócenia trendu

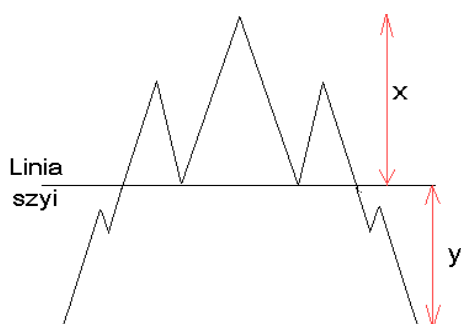
Formacje odwrócenia trendu pojawiają się jak sama nazwa wskazuje na końcach trendów. Załamaniom trendów często towarzyszą te charakterystyczne układy. Najpopularniejsze formacje odwrócenia trendu to:

- Głowa i ramiona
- Podwójne i potrójne szczyty i dna
- Spodki i parasole
- Kliny

Tak jak w przypadku innych formacji, te również stanowią grupę potwierdzającą pewne zachowania rynku. Nie powinniśmy ich traktować jako samodzielnych sygnałów kupna/sprzedaży, lecz jako potwierdzenia innych sygnałów. Uczestnicy rynku znajdują formacje tego typu, aby rozpoznać ruchy cen wskazujące na kształtowanie się dna lub szczytu oraz określenia momentu i zasięgu wybicia ceny po nich. Formacje występujące na zakończenie trendów zwyżkowych, to najczęściej odwrócone formacje kończące trendy zniżkowe i vice versa.

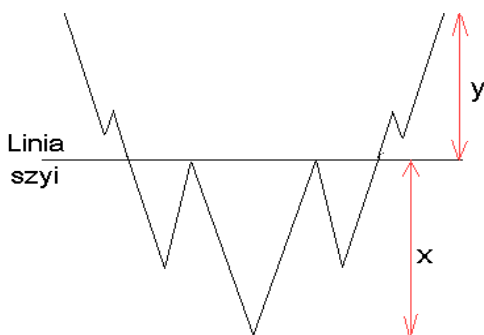
2.1. Głowa i ramiona

Formacja ta składa się z trzech wierzchołków, które można przyrównać do dwóch ramion i głowy tzn.: dwa boczne wierzchołki są niższe niż środkowy. Formacja głowy i ramion pojawia się często na zakończenie długotrwałych trendów. Odwrócona formacja głowy i ramion występuje na koniec trendu spadkowego.

Rysunek 20. Formacja „Głowa i ramiona”

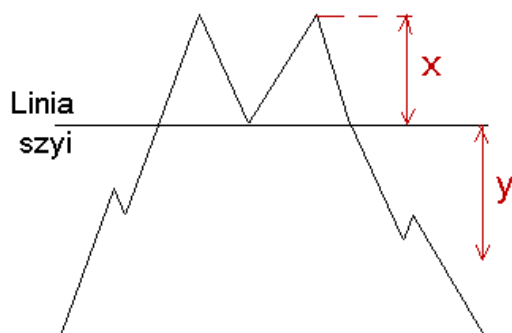
Gdy $x=y$ załamanie trendu jest potwierdzone. Odległość x określa prawdopodobny najmniejszy zasięg wybicia ceny z tej formacji. Oznacza to, iż cena powinna spaść (lub wzrosnąć w przypadku odwróconej formacji) przynajmniej o wartość x poniżej linii szyi. Linia szyi określa w przypadku tej formacji dosyć istotny poziom wsparcia/oporu. Wykreśla się ją przez dna „ramion” formacji, lub przez szczyty ramion przy odwróconej formacji. Rzadko jest to linia tak dokładnie pozioma – wykresy cenowe to nie ścisła geometria :-).

Rysunek 21. Odwrócona formacja „Głowa i ramiona”

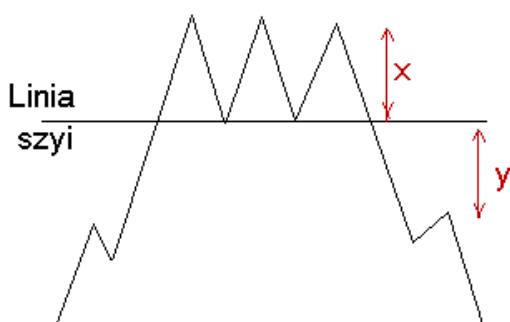
2.2. Podwójne i potrójne dna i szczyty

Podwójne i potrójne dna i szczyty, to formacje składające się z kilku następujących po sobie dołków i wierzchołków. Formacje te pojawiają się częściej niż formacje głowy i ramion, jednak mogą one wprowadzić w błąd, gdyż kilka następujących po sobie stworzy prostokąt, który jest formacją konsolidacji i może świadczyć o kontynuacji trendu.

Rysunek 22. Formacja podwójnego szczytu.

Jak widać na rysunku formacja podwójnego szczytu wygląda jak litera M. Po przebiciu linii szyi, cena z dużym prawdopodobieństwem spadnie o wartość wyznaczoną przez odcinek x. Osiągnięcie takiego poziomu potwierdza załamanie trendu, o ile zaraz po nim nie nastąpią kolejne formacje podwójnych i potrójnych szczytów, które stworzą formację prostokąta.

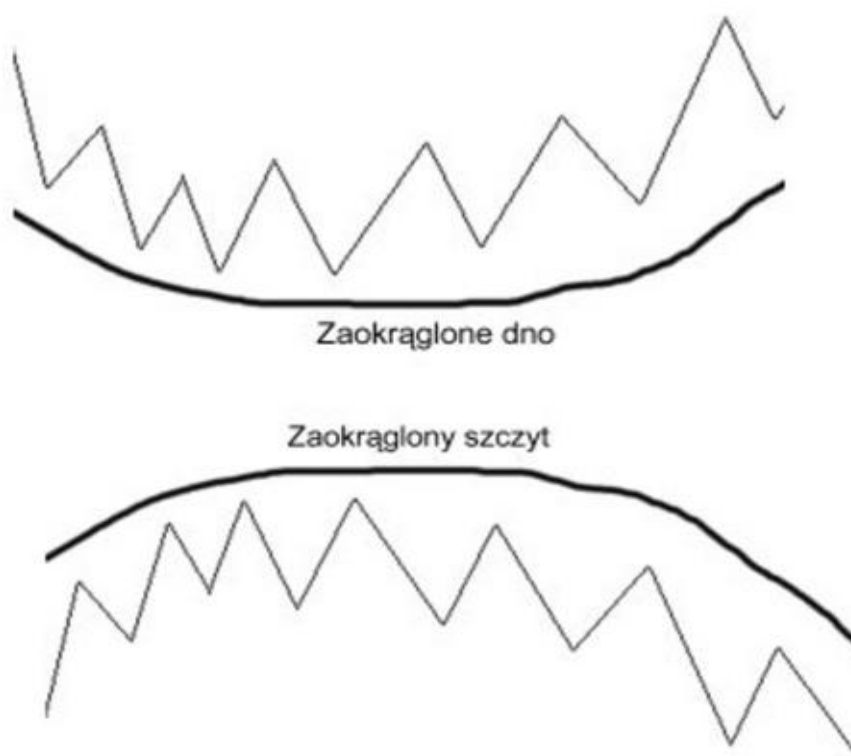

Rysunek 23. Formacja potrójnego szczytu.

Formacje podwójnego dna i potrójnego dna są powyższymi formacjami tylko odwróconymi. Jeśli formacja podwójnego szczytu wygląda jak litera M, to formacja podwójnego dna będzie wyglądać jak litera W.

2.3. Spodki i parasole

Formacje te, to innymi słowy mówiąc, zaokrąglone szczyty lub dna. Występują dość rzadko i formują się długo. Kurs powoli zmienia kierunek tworząc kopułę nazywaną parasolem, lub nieckę zwaną spodkiem.

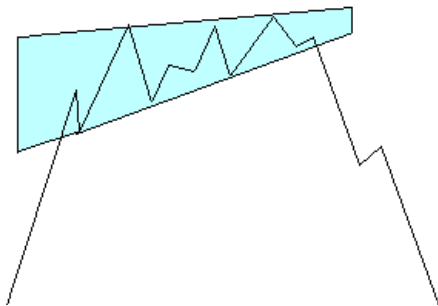

Rysunek 24. Formacje zaokrąglonego dna (spodka) i szczytu (parasola).

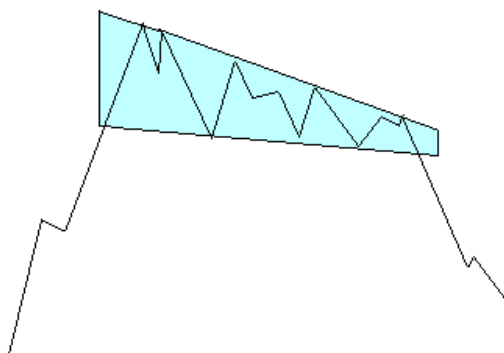
Trudno jest na podstawie tej formacji podejmować jakieś decyzje, jeśli jest ona w początkowej fazie. Zaokrąglenie może być niewielkie, co czyni powyższe formacje bardzo trudnymi do rozpoznania. Niemniej jednak można uznać trend za zakończony, jeśli taka formacja daje się rozpoznać na jego końcu.

2.4 Kliny

Klin to zbiegające się ku sobie wahnięcia ceny. Kliny mogą rosnać lub maleć, czyli nachylać się w górę lub w dół. Cena zazwyczaj wybija się z formacji przed osiągnięciem wierzchołka formacji.

Rysunek 25. Formacja klina wzrostowego.

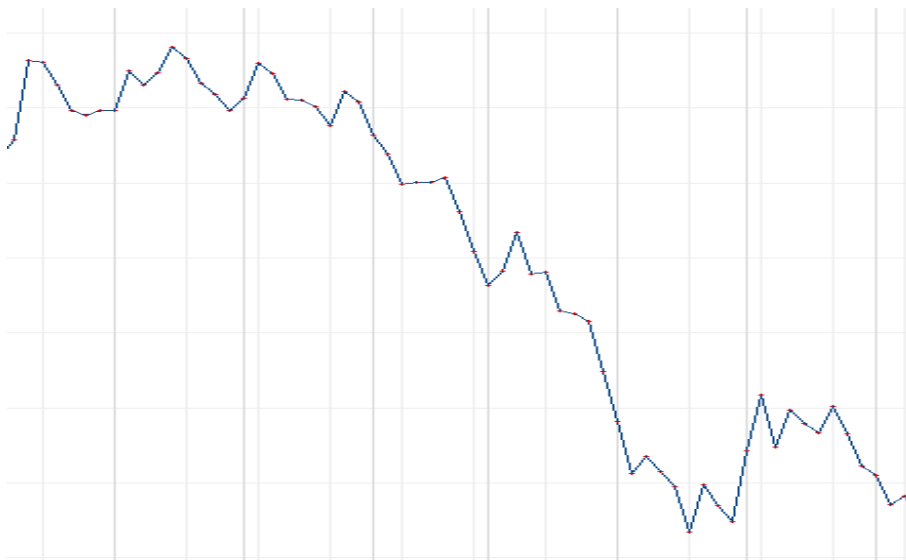

Rysunek 26. Formacja klina spadkowego.

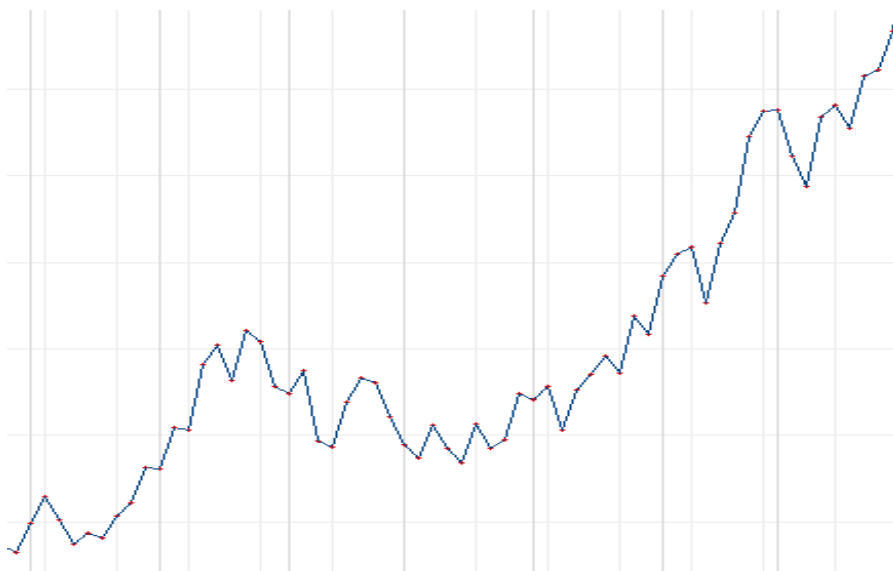
Na trendzie zniżkowym formacja klina jest odwróceniem powyższych. Formacja klina jest sygnałem do zamykania pozycji i realizacji zysków.

3. Ćwiczenia i zadania

- a) Włącz wykres liniowy na demie Gain Capital i postaraj się znaleźć jak najwięcej liniowych formacji. Zaobserwuj zmiany trendu następujące po nich.*
- b) Zaznacz formację podwójnego dna. Co to za formacja?

- c) Zaznacz formację głowa i ramiona. Normalną i odwróconą.

* Formacje są czasem trudne do odnalezienia. Ich sprawne odnajdywanie i rozpoznawanie wymaga nieco praktyki, więc nie przejmujcie się, jeśli z początku nie wychodzi to tak jakbyście tego chcieli. Praktyka czyni mistrza!

Rozdział V

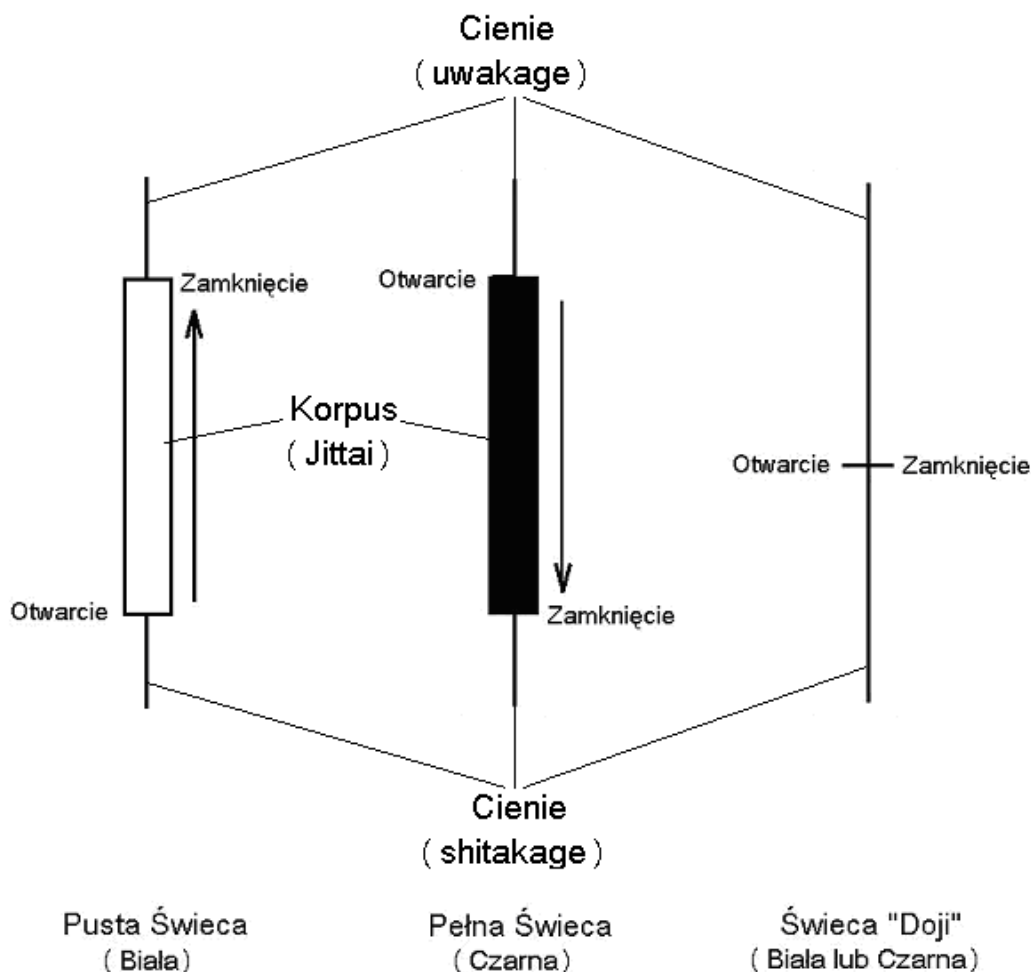
Formacje wykresów świecowych

Wykresy świecowe to bardzo szeroki temat. Na temat formacji na nich występujących spokojnie da się napisać oddzielną publikację, przez co ten niniejszy rozdział będzie najobszerniejszy. Wykresy świec japońskich cechują się nieco łatwiejszą obserwacją zależności cenowych. Łatwiejszy wizualny odbiór, to jedna z ich zalet. Japończycy zawsze starali się analizować przyczynę, a nie skutek zajścia pewnej sytuacji, tak więc wykresy świecowe dają możliwość obserwacji psychologii graczy powodującej te a nie inne zachowania rynku. Należy pamiętać, że emocje inwestorów takie jak strach, nadzieja czy chciwość mają bezpośredni wpływ na rynkową sytuację. Czynniki psychologiczne uwidacznione daleko bardziej przez wykresy świecowe niż przez inne wykresy, to bardzo ważne zagadnienie, zajmę się nim szerzej w drugiej części cyklu.

Formacje świecowe składają się z jednej lub kilku świec lecz rzadko więcej niż sześciu. Tak jak w przypadku przed chwilą omówionych formacji, również formacje świecowe posiadają swoje przeciwstawne odpowiedniki. Formacja zapowiadająca wzrost, ma swój odpowiednik w postaci formacji zapowiadającej spadek i vice versa.

1. Kształty świec

W rozdziale drugim znajdują się kształty podstawowych świec. Poniżej znajomy rysunek tym razem z fachowym nazewnictwem:

Rysunek 27. Podstawowe świece wykresów świecowych.

Zarówno korpus świecy jak i cienie posiadają w praktyce różne długości, co powoduje powstanie kilku podstawowych typów świec pojedynczych, które same w sobie stanowią formacje lub są ich składowymi.

W zależności od ruchu cenowego w danym przedziale czasu, najbardziej podstawowymi kształtami świec są przedstawione na powyższym rysunku (rys. 27). Wysokie i niskie korpusy oddają różnicę kursu pomiędzy ceną otwarcia, a ceną zamknięcia, podczas gdy cienie oddają zakres

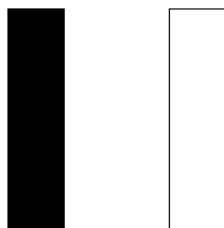
zmienności ruchu, który odbył się pomiędzy ceną otwarcia i zamknięcia (najwyższa cena, którą kurs osiągnął w danym przedziale czasu znajduje się na końcu cienia nad korpusem – „uwakage”, natomiast najniższa cena z tego przedziału czasu znajduje się na końcu cienia pod korpusem – „shitakage”). Jeżeli cena otwarcia znajduje się na tym samym poziomie, co cena zamknięcia, mimo iż w czasie danego okresu nastąpiły ruchy ceny, to taka świeca nazywa się świecą „Doji” (trzecia na rys. 27).

Oprócz wspomnianych, istnieje jeszcze kilka specyficznych kształtów świec będących wariacjami powyższych. Mają one duże znaczenie przy analizie formacji na wykresach świec japońskich. Wśród nich rozróżnia się:

- Czarne i białe Marubozu
- Marubozu otwarcia i zamknięcia
- Szpulki
- Wążka, Nagrobek i Czterocenowe Doji
- Gwiazdy
- Parasolka

1.1. Czarne i białe Marubozu

Słowo Marubozu oznacza w języku japońskim „krótko obcięty” lub „łysa głowa”. Czarne i białe Marubozu to świece nie posiadające cieni ani nad, ani pod korpusem.

Rysunek 28. Czarne i Białe Marubozu.

Czarne Marubozu to świeca uważana za niezwykle słabą. Znajdziemy ją w formacjach kontynuacji trendu spadkowego lub formacjach odwrócenie trendu spadkowego. Kształt ten może oznaczać ostatnią fazę sprzedaży. Często świeca ta określa ostatni okres trendu spadkowego, dlatego też znajdziemy ją w wielu formacjach odwrócenia tegoż trendu.

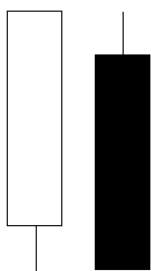
Białe Marubozu stanowi przeciwieństwo czarnego Marubozu. Ta silna świeca stanowi często fazę kontynuacji trendu zwyżkowego lub odwrócenia trendu zwyżkowego.

1.2. Marubozu otwarcia i zamknięcia

Świece tego typu nie posiadają jednego z cieni. Marubozu otwarcia nie posiada cieni po stronie otwarcia - w przypadku świecy białej brak cienia dolnego, a w przypadku świecy czarnej brak cienia górnego. Marubozu zamknięcia wygląda odwrotnie – brak cieni po stronie zamknięcia.

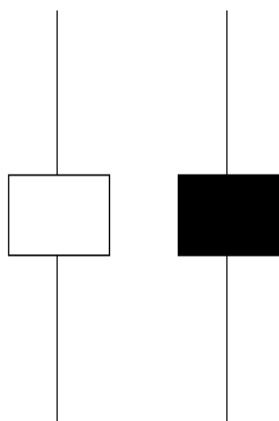
Rysunek 29. Marubozu otwarcia.

Rysunek 30. Marubozu zamknięcia.

1.3. Szpulki

Świece tego kształtu mają krótkie korpusy, podczas gdy ich cienie są bardzo wydłużone. Świece takie oznaczają niezdecydowanie co do wzrostu lub spadku ceny. Kolor tych świec nie jest tutaj najistotniejszy.

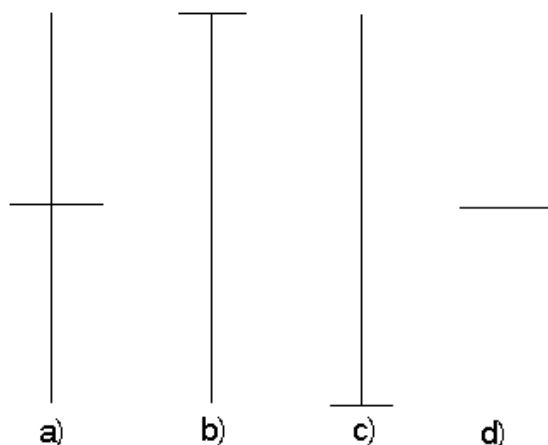
Rysunek 31. Świece w kształcie szpulki.

1.4. Wążka, Nagrobek i Czterocenowe Doji

Świece Doji posiadają bardzo mały korpus. Gdy cena otwarcia jest równa mniej więcej cenie zamknięcia, to korpus takiej świecy występuje w postaci poziomej kreski. W zależności od długości cieni wyróżniamy świece:

- „Doji na wysokich nogach”, jeżeli górny i dolny cień są mniej więcej równe,
- Wążka Doji, jeżeli otwarcie i zamknięcie stanowi również maksimum w danym okresie. Występuje wtedy tylko cień dolny (shitakage)
- Nagrobek Doji - jeżeli otwarcie i zamknięcie znajduje się na poziomie minimum w danym okresie. Występuje wtedy tylko cień górny (uwakage)

- Czterocenowe Doji występuje, jeżeli cena otwarcia, cena zamknięcia, minimum i maksimum występują na tym samym poziomie. Taka świeca nie posiada cieni.

Rysunek 32. Świece Doji – a) Doji na wysokich nogach, b) Wążka Doji, c) Nagrobek Doji, d) Czterocenowe Doji.

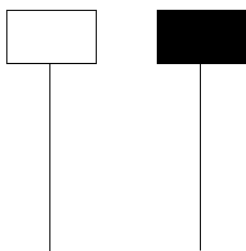
Świece Doji zazwyczaj występują w punktach zwrotnych rynku. Mogą wskazywać zarówno na odwrócenie trendu spadkowego jak i wzrostowego. Ze względu na charakterystyczną budowę dosyć łatwo je rozpoznać.

1.5. Gwiazdy

Są to specyficzne świece. Zachodzą one wtedy, gdy mały korpus jest oddzielony z góry lub z dołu luką cenową. Luka cenowa powstaje na skutek bardzo małej ilości transakcji, co w przypadku bardzo płynnego Forexu zdarza się wyjątkowo sporadycznie. Luka cenowa ma miejsce wtedy, gdy cena minimalna z danego przedziału czasu jest wyższa od ceny maksymalnej z poprzedniego przedziału lub na odwrót – cena maksymalna z obecnego przedziału czasowego jest mniejsza niż cena minimalna z poprzedniego przedziału czasu. Luki tego typu znajdziemy na przykład na rynku kontraktów terminowych, na Forexie praktycznie nie zachodzą więc więcej nie będziemy na ten temat mówić :-).

1.6. Parasolki

Świece w kształcie parasolek posiadają długie cienie pod korpusem, ale nie posiadają żadnych cieni nad nim. W odróżnieniu od odpowiednich świec Marubozu korpusy parasolek są krótkie. Parasolki są silnymi sygnałami zmiany trendu.

Rysunek 33. Świece parasolki.

2. Formacje odwrócenia i kontynuacji

Formacje na wykresach świecowych to specyficzne układy jednej lub kilku świec, sugerujące pewne zachowania rynku (kontynuację trendu lub jego załamanie). Dzielimy je więc na dwie znane już grupy: formacje odwrócenia oraz formacje kontynuacji. Niektóre formacje będą wymagały potwierdzenia odwrócenia trendu, a niektóre same w sobie wymagać go nie będą, jednak zawsze dobrze jest takie potwierdzenie uzyskać. Potwierdzeniem danej formacji odwrócenia trendu na przykład zniżkowego będzie chociażby otwarcie na wyższym poziomie następnego okresu wraz z jeszcze wyższym zamknięciem itp.

Wskazane jest stosowanie wskaźników analizy technicznej, (o których mowa w drugiej części cyklu) dla przefiltrowania sygnałów generowanych przez układy świec. Filtrowaniem sygnałów generowanych przez formacje zajmiemy się w części drugiej cyklu.

2.1 Formacje odwrócenia

Formacje odwrócenia to układy świec wskazujące na załamanie trendu. Jest ich bardzo dużo i występują częściej niż formacje kontynuacji. Trzy pionowe kreski przed formacją wskazywać będą, w którą stronę zmierzał trend przed utworzeniem formacji. Na potrzeby tego opracowania przedstawię jedynie te, które nie zakładają powstania luki cenowej, która jak już wiesz na Forexie praktycznie nie występuje. Poniżej zamieściłem zatem 10 formacji odwrócenia trendu wraz z ich odwrotnymi odpowiednikami. Niewykluczone, iż jest ich więcej, ba z pewnością jest ich więcej. W zasadzie każdy może zaobserwować określony ruch cenowy tworzący pewną formację i korzystać z niej – gra na Forexie to nie do końca ścisła nauka. :-)

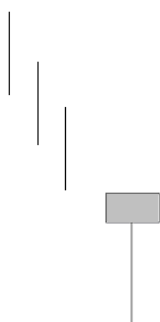
Formacje odwrócenia nie są stu procentowymi sygnałami załamania trendu – takie sygnały nie istnieją, jednak po potwierdzeniu danej formacji

załamanie trendu staje się bardziej prawdopodobne. Potwierdzeniem danej formacji może być specyficzne zachowanie rynku (dalsze poruszanie się ceny we wskazywanym przez formację kierunku) lub sygnał dawany przez inny system (np. wskaźniki analizy technicznej).

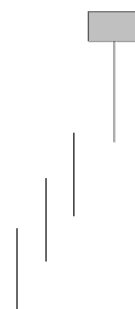
Należy pamiętać, że dużo osób handlując, szuka sygnałów generowanych przez formacje i reaguje na nie, co z kolei ma wpływ na rynek. Hipotetycznie rzecz biorąc, jeśli wszyscy patrzyliby tylko na sygnały dawane przez formacje, to żadne inne analizy nie byłyby potrzebne. Po zaistnieniu formacji odwrócenia trendu wzrostowego, wszyscy otwierając pozycje krótkie, spowodowaliby duży spadek cen, a przez to załamanie trendu wzrostowego. W ten sposób formacje działałyby zawsze.

2.1.1. Młot i Wisielec (*Hammer and Hanging Man*)

Formacje te składają się z pojedynczej świecy typu parasolka, omówionej już wcześniej. W zależności, czy świeca owa znajduje się na szczycie trendu wzrostowego, czy spadkowego nosi nazwę wisielca lub młota. Formacja młota występuje na trendzie spadkowym, a formacja wisielca na trendzie wzrostowym. Formacje te wymagają potwierdzeń. W przypadku młota potwierdzeniem będzie otwarcie kolejnego okresu na wyższym poziomie niż to miało miejsce podczas tworzenia świecy parasolki wraz z jeszcze wyższym poziomem zamknięcia. W przypadku wisielca potwierdzeniem będzie otwarcie kolejnego okresu na niższym poziomie wraz zamknięciem na jeszcze niższym. Innymi słowy cena otwarcia następnej świecy, powinna być niżej, niż cena otwarcia świecy tworzącej wisielca.

Rysunek 34. Młot

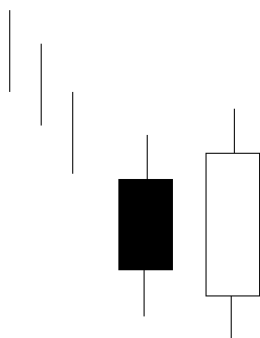

Rysunek 35. Wisielec

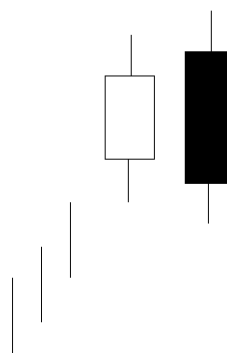
Kolor świecy (czarny czy biały) nie ma większego znaczenia oprócz zwiększania nieco wymowy formacji, jeśli jest przeciwny do odwracanego trendu. Formacja młota występuje na koniec trendu spadkowego, więc lepiej, gdy tworzy go biała parasolka, z kolei wisielec kończy trend wzrostowy, więc lepiej, gdyby tworzyła go czarna parasolka. Nie należy jednak się tym sugerować, dlatego też na rysunku świece są szare.

2.1.2. Objęcie hossy i bessy (Engulfing)

Formacja ta składa się z dwóch świec, z których druga jest większa od pierwszej niejako ją obejmując – pierwsza świeca cała zawiera się w drugiej. Cienie nie są tutaj brane pod uwagę. Ważne jest, aby świece były odmiennych kolorów w zależności od kierunku trendu tak jak na rysunku:

Rysunek 36. Objęcie Hossy

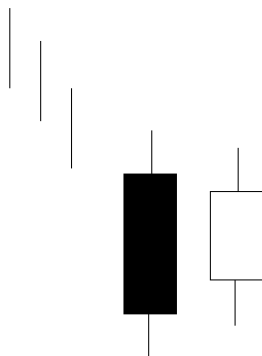

Rysunek 37. Objęcie Bessy

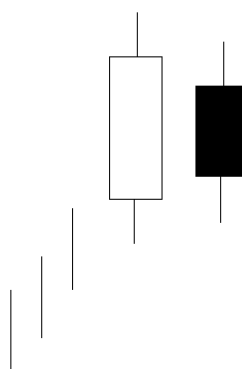
Objęcie hossy i bessy to dwie przeciwne formacje. Potwierdzeniem dla nich będzie cena otwarcia następnej po nich świecy – jeśli po objęciu hossy, cena otwarcia następnej świecy będzie na wyższym poziomie niż otwarcie drugiej świecy w formacji, wtedy odwrócenie trendu spadkowego jest bardzo prawdopodobne. Odpowiednio podczas objęcia bessy otwarcie następnej świecy na niższym poziomie potwierdza duże prawdopodobieństwo załamania trendu wzrostowego.

2.1.3. *Harami*

Formacja harami to formacja przypominająca formację objęcia jednak z przeciwnym ułożeniem świece. Również możemy je podzielić na harami hossy i bessy.

Rysunek 38. Harami Hossy

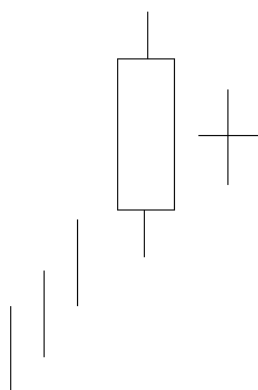

Rysunek 39. Harami Bessy

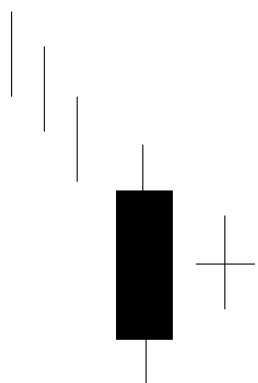
Potwierdzeniem harami hossy będzie zamknięcie na wyższym poziomie następnego okresu (świecy). Dla harami bessy potwierdzeniem będzie zamknięcie na niższym poziomie następnej, trzeciej świecy. Jak zauważyliście w formacji harami, wysoka świeca powinna kolorem odzwierciedlać aktualny trend (czarna dla spadkowego i biała dla wzrostowego). Tak jak w przypadku formacji objęcia, świeca o mniejszym korpusie zawiera się w granicach otwarcia i zamknięcia świecy poprzedniej (cienie nie wchodzą w rachubę).

2.1.4. Krzyż Harami (*Harami Cross*)

Jest to specyficzna odmiana formacji harami, w której druga świeca formacji jest świecą doji. Krzyż harami jest mocniejszą formacją niż zwykle harami hossy czy bessy. Potwierdzenie tej formacji nie jest konieczne. Z dużym prawdopodobieństwem przy zaistnieniu tej formacji masz do czynienia z odwróceniem trendu.

Rysunek 40. Krzyż harami na trendzie wzrostowym.

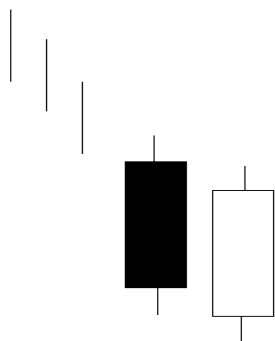

Rysunek 41. Krzyż harami na trendzie spadkowym

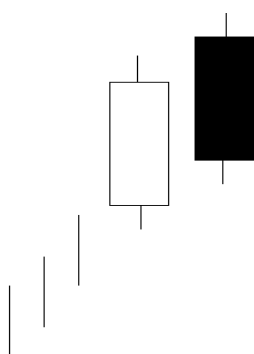
Krzyż harami stanowi silny sygnał odwrócenia trendu. Jego potwierdzeniem będzie otwarcie następnej świecy na wyższym poziomie w stosunku do świecy doji w formacji, jeśli chodzi o trend spadkowy lub na niższym w przypadku trendu wzrostowego.

2.1.5. *Przenikanie i zasłona ciemnej chmury (Piercing Line and Dark Cloud Cover)*

Przenikanie jest formacją odwrócenia trendu spadkowego - występuje w trendzie spadkowym. Przeciwną formacją jest formacja zasłona czarnej chmury, która występuje tylko na trendzie wzrostowym.

Rysunek 42. Formacja Przenikanie.

Rysunek 43. Formacja zasłona ciemnej chmury.

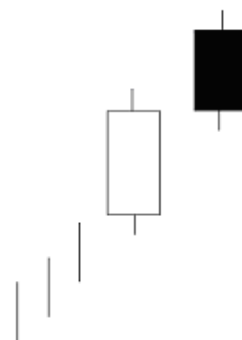
Potwierdzenia dla tych formacji nie są konieczne. Zamknięcie drugiej świecy powinno w przypadku przenikania nastąpić nieco powyżej połowy korpusu poprzedniej świecy, natomiast jeśli chodzi o zasłonę czarnej chmury to zamknięcie drugiej świecy powinno wypaść nieco poniżej połowy korpusu świecy poprzedniej.

2.1.6. *Spotkanie(Meeting Lines)*

Jest to relatywnie słaba formacja odwrócenia trendu – potrzebne jest potwierdzenie. Formacje tą dzielimy na spotkanie hossy i spotkanie bessy w zależności od tego, na jakim trendzie występuje. Charakterystyczne dla tej formacji jest to, iż składa się z dwóch świec o przeciwnych kolorach, których kursy zamknięcia znajdują się na tym samym poziomie. Kolor pierwszej świecy jest zgodny z trendem (czarny dla spadkowego i biały dla wzrostowego) natomiast druga świeca ma kolor przeciwny pierwszej.

Rysunek 44. Spotkanie Hossy

Rysunek 45. Spotkanie Bessy

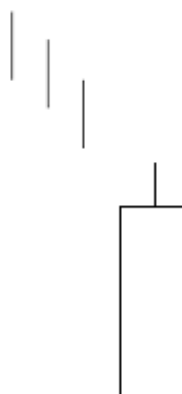
Potwierdzeniem dla tych formacji jest otwarcie następnej świecy na wyższym lub niższym poziomie (odpowiednio dla spotkania hossy i spotkania bessy) względem otwarcia drugiej świecy formacji. Obie świece powinny mieć wysokie korpusy. Formacje te są podobne do formacji przenikania i formacji zasłony ciemnej chmury – różnią się jedynie poziomem zamknięcia, który w obu świecach formacji spotkania występuje na tym samym poziomie.

2.1.7. Zatrzymanie(Belt Hold)

Formacja zatrzymania składa się z jednej świecy. Jest to świeca marubozu otwarcia. Jak pamiętamy, świece te nie posiadają cienia po stronie swego otwarcia (białe marubozu otwarcia nie posiada cienia dolnego, a czarne marubozu otwarcia nie posiada cienia górnego). Potwierdzenie tej formacji jest wymagane.

Rysunek 46. Zatrzymanie Hossy

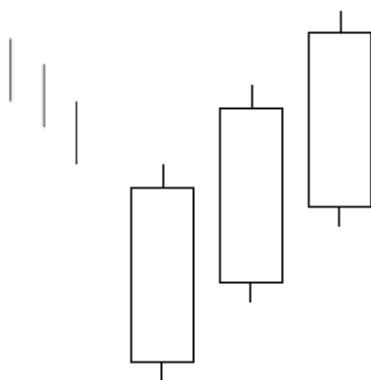

Rysunek 47. Zatrzymanie Bessy

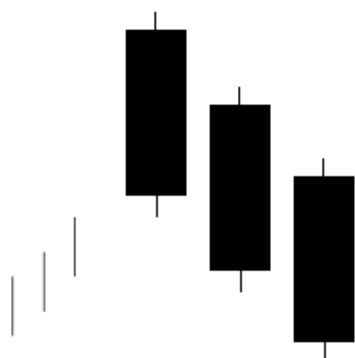
Otwarcie świecy tworzącej tą formację powoduje powstanie lokalnego minimum lub maksimum. Potwierdzeniem tej formacji jest otwarcie na niższym (zatrzymanie hossy) lub wyższym (zatrzymanie bessy) poziomie następnej świecy, czyli następnego okresu względem otwarcia świecy marubozu.

2.1.8. Trzech białych żołnierzy i trzy czarne kruki (*Three White Soldiers and Three Black Crows*)

Formacje te składają się z trzech, kolejno następujących po sobie świec w tym samym kolorze. Formacja trzech białych żołnierzy składa się z trzech białych świec – każda z nich ma otwarcie na wyższym poziomie niż poprzednia. Formacja ta stanowi formację odwrócenia bessy (trendu spadkowego). Odwrotnością tej formacji, jest formacja trzech czarnych kruków składająca się z trzech następujących po sobie czarnych świec – każda z nich posiada otwarcie na niższym poziomie niż poprzednia. Formacja trzy czarne kruki stanowi formację odwrócenia trendu wzrostowego (hossy).

Rysunek 48. Formacja trzech białych żołnierzy.

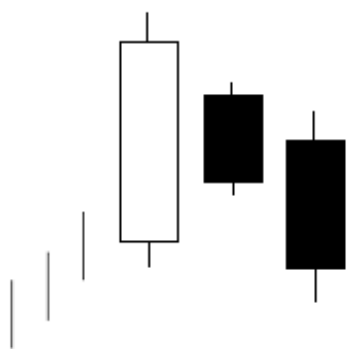

Rysunek 49. Formacja trzy czarne kruki.

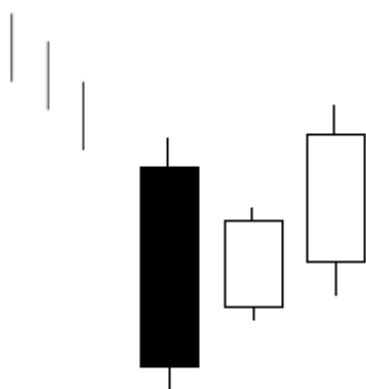
Są to silne formacje odwrócenia trendu – potwierdzenie ich nie jest konieczne.

2.1.9. Wewnętrzna trójka wzrostowa i wewnętrzna trójka spadkowa (*ThreeInside Up and Three Inside Down*)

Formacje te składają się z trzech świec, z których pierwsza ma kolor odpowiedni uprzedniemu trendowi, a następne dwie mają kolor przeciwny. Wewnętrzna trójka wzrostowa to formacja odwrócenia trendu spadkowego, a wewnętrzna trójka spadkowa to formacja odwrócenia trendu wzrostowego. Korpus drugiej świecy zawiera się w świecy pierwszej, tworząc formację harami.

Rysunek 50. Wewnętrzna trójka spadkowa.

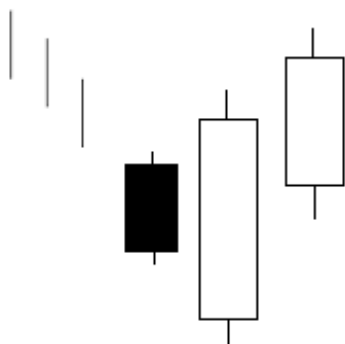

Rysunek 51. Wewnętrzna trójka wzrostowa.

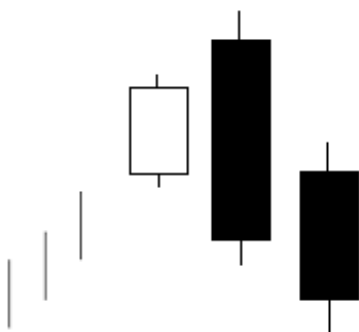
Jest to formacja relatywnie silna. Potwierdzenie nie jest tutaj konieczne. Pierwsze dwie świece tworzą formację harami, a trzecia świeca jest jej potwierdzeniem. Stąd formacja ta czerpie swoją siłę.

2.1.10. Zewnętrzna trójka wzrostowa i zewnętrzna trójka spadkowa (*Three Outside Up and Three Outside Down*)

Podobnie jak formacje przedstawione powyżej (paragraf 2.1.9) zewnętrzna trójka wzrostowa i spadkowa, stanowią potwierdzenie dla formacji objęcia. Pierwsze dwie świece tworzą formację objęcia, a trzecia jest jej potwierdzeniem. Razem tworzą silną formację nie wymagającą dalszych potwierżeń.

Rysunek 52. Zewnętrzna trójka wzrostowa.

Rysunek 53. Zewnętrzna trójka spadkowa.

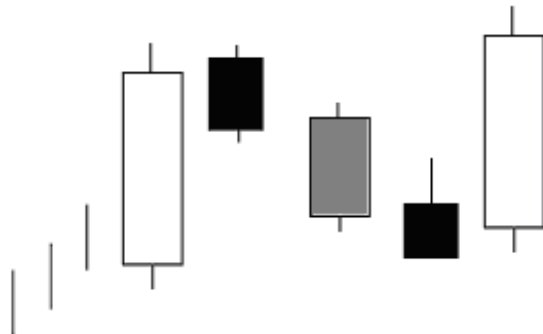
Formacje trójek wzrostowych i spadkowych to formacje potwierdzające. Są silnymi sygnałami odwrócenia kierunku trendu i tak też powinny być traktowane.

2.2. Formacje kontynuacji

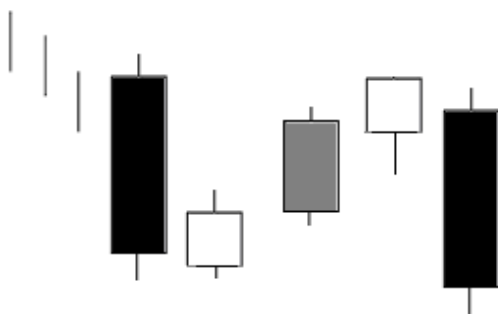
Formacje kontynuacji występują rzadziej niż formacje odwrócenia. Jest ich też relatywnie mniej. Występują podczas ustalonego trendu i wskazują na jego kontynuację. Poniżej znajdują się opisy kilku formacji kontynuacji. Ponownie: formacji kontynuacji jest na pewno dużo więcej, gdyż każdy może taką zaobserwować, zbadać, nazwać i używać.

2.2.1. Trójka Hossy i Trójka Bessy (*Rising Three Methods and Falling three Methods*)

Trójka hossy i trójka bessy to formacje złożone z 5 świec, przy czym pierwsza i ostatnia mają kolor zgodny z trendem, druga i czwarta mają przeciwny kolor do trendu. Kolor trzeciej świecy formacji nie jest istotny. Pierwsza i piąta świeca posiada wysoki korpus, następne trzy opisują krótki ruch w przeciwnym kierunku niż wskazuje obecny trend.

Rysunek 54. Trójka hossy.

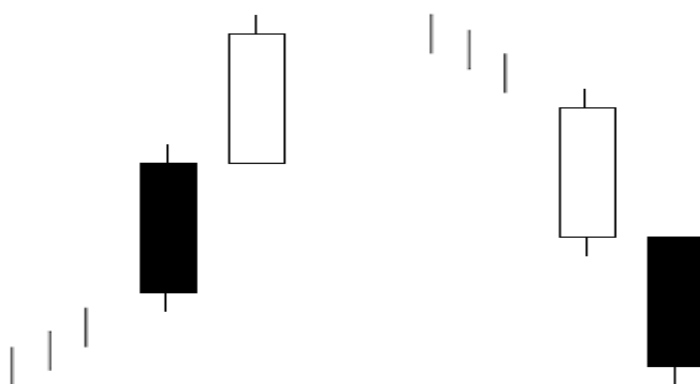

Rysunek 55. Trójka bessy.

Formacje trójki to formacje silne – potwierdzenie nie jest konieczne. Najkorzystniej jest wtedy, gdy wszystkie trzy środkowe świece mają kolor przeciwny obecnemu trendowi.

2.2.2. Rozstanie (*Separating Lines*)

Jest to formacja składająca się z dwóch świec o tym samym poziomie otwarcia, lecz posiadających przeciwne kolory. Druga świeca formacji to świeca marubozu zamknięcia.

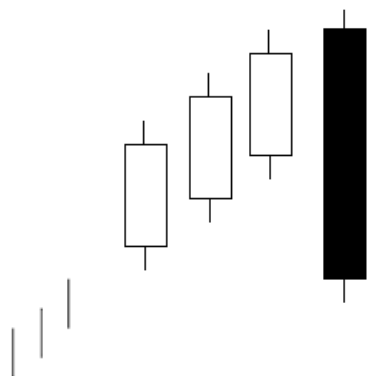
Rysunek 56. Rozstanie wzrostowe.

Rysunek 57. Rozstanie spadkowe.

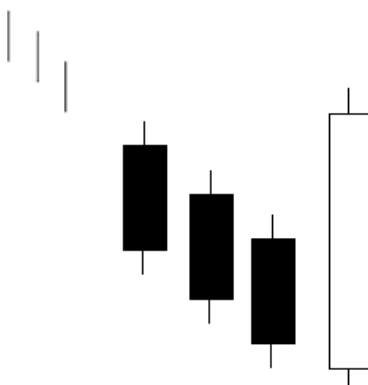
Potwierdzenie dla tej formacji jest konieczne. Będzie nim otwarcie następnej świecy, które nastąpi powyżej (dla trendu wzrostowego) otwarcia drugiej świecy, lub poniżej (dla trendu spadkowego) otwarcia drugiej świecy.

2.2.3. Uderzenie trójki (*Three Line Strike*)

Jest to formacja składająca się z czterech świec. Pierwsze trzy tworzą formację trzech białych żołnierzy lub formację trzech białych kruków, natomiast czwarta świeca neguje ich ruch będąc wysoką świecą o przeciwnym kolorze do trendu.

Rysunek 58. Uderzenie trójki wzrostowej.

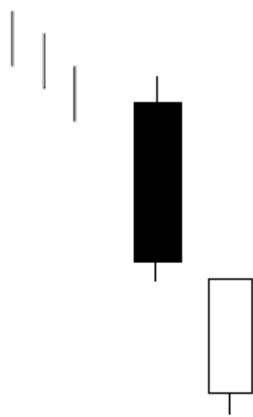
Rysunek 59. Uderzenie trójki spadkowej.

Formacje te nie wymagają potwierdzenia. Po ich zaistnieniu trend powinien być kontynuowany.

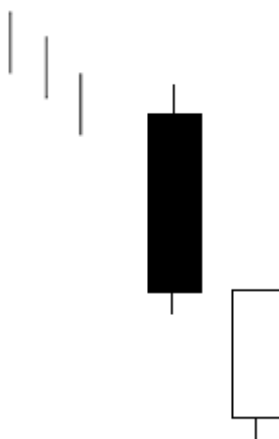
2.2.4. *Pod szyją, na szyi oraz wyrzucenie (On Neck, In Neck and Thrusting)*

Pierwotnie formacje te były używane jedynie na giełdzie papierów wartościowych lub na giełdzie kontraktów futures stanowiąc jedynie formacje kontynuacji trendów spadkowych, które siłą rzeczy mają nieco inną wymowę na wspomnianych rynkach niż ma to miejsce na Forexie. Ze względu na to, że na Forexie zarówno trend spadkowy jak i wzrostowy występują na tych samych warunkach, formacje te można zastosować (odwróciwszy je) również dla trendu wzrostowego.

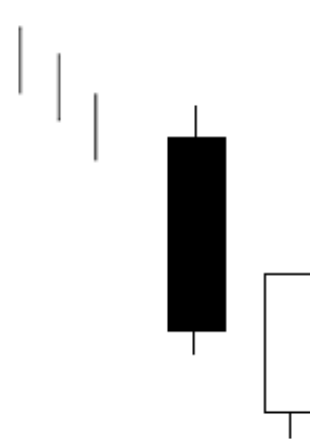
Są to formacje kontynuacji składające się z dwóch świec. Pierwsza jest zgodna z trendem, natomiast następna jest mu przeciwna. Otwarcie świecy drugiej następuje poniżej zamknięcia świecy pierwszej, natomiast jej zamknięcie wypada poniżej (w przypadku pod szyją) zamknięcia świecy pierwszej, na równi (na szyi) z zamknięciem pierwszej świecy lub powyżej owego zamknięcia (wyrzucenie).

Rysunek 60. Pod Szyją

Rysunek 61. Na Szyi

Rysunek 62. Wyrzucenie

Formacje te wymagają potwierdzeń, którymi będzie utrzymanie się spadkowej lub wzrostowej tendencji ruchu przy następnej świecy.

3. Analiza formacji, a inne analizy

Analiza formacji to jedna z szerzej stosowanych analiz na giełdzie walutowej. Zwłaszcza wykresy świecowe wiodą w tej dziedzinie prym. Niemniej jednak, nie można traktować analizy formacji jako jedynej i kompletnego podejścia do rynku. Układy wykresów tworzące się podczas ruchów cenowych mają ograniczony wpływ na ogół maklerów handlujących w tym czasie, więc również powinny stanowić jedynie część Twojej strategii. Dobrym pomysłem jest połączenie analizy formacji z wskaźnikami analizy technicznej – powoduje to tak zwane przefiltrowanie sygnałów generowanych przez formacje, a co za tym idzie ogranicza ich liczbę i nieco poprawia skuteczność handlowania. Analizie technicznej, wskaźnikom oraz znanym i mniej znanym teoriom handlowym poświęcona została druga część cyklu. Formacje przedstawione w tym rozdziale cechują się pewną elastycznością, gdyż nie można założyć, iż np. poziomy otwarcia dwóch świec mają się znajdować dokładnie na tym samym poziomie. Elastyczność interpretacji formacji dopuszcza powstanie błędu, pomylenia formacji z normalnym stanem rynku lub inną formacją. Rozpoznawanie formacji stanowi więc umiejętność, którą nabywa się z czasem wykorzystując w praktyce (czyt. na demie) wiedzę tutaj przedstawioną. Analiza formacji świecowych ma najdłuższą tradycję wśród analiz, co również może świadczyć o jej wartości. Jeśli w ogóle by nie działała, to by jej nie stosowano tak długo prawda? :-D Jak już wspomniałem wcześniej, użyteczność formacji cenowych sprowadza się do jej wpływu na ogół maklerów. Im jest ona wyraźniejsza, tym więcej maklerów ją dostrzeże, a co za tym idzie, większa ich liczba będzie się starała z niej skorzystać. Im więcej maklerów zachowuje się w ten sam sposób, tym większy wpływ mają oni na zachowanie rynku, co z kolei potwierdza słuszność danej formacji.

Przykład:

Na trendzie spadkowym pojawia się wyraźna formacja odwrócenia trendu. Ze względu na jej wyrazistość dostrzega ją cała rzesza maklerów. Większość z nich woli nie ryzykować i zaczyna zamykać otwarte wcześniej krótkie pozycje (pozycje sprzedaży). Im więcej z nich zamyka takie pozycje, tym cena idzie bardziej w górę, gdyż żeby zamknąć pozycję muszą kupić parę walutową, którą wcześniej sprzedali. Po chwili ruch ceny wywołany zamykaniem pozycji potwierdza formację odwrócenia trendu, przez co ci, którzy jeszcze nie zamknęli szybko zamykają, by nie stracić więcej. To tym bardziej napędza ruch, aż do punktu, w którym załamanie trendu staje się oczywiste – wtedy wszyscy, którzy obserwują daną sytuację otworzą pozycje długie, czym napędzą trend wzrostowy, który po jakimś czasie stanie się faktem.

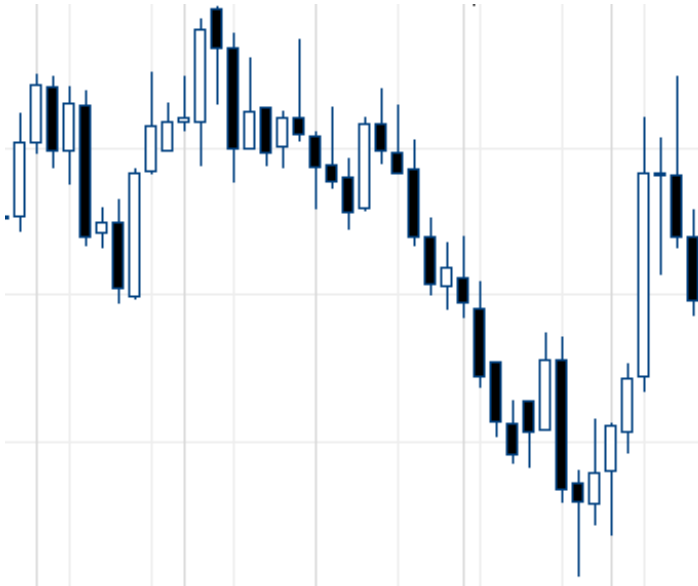
Przy każdej strategii należy pamiętać o tym, iż to właśnie ty i ja jako maklerzy generujemy ruch cenowy. Może to i konformistyczne podejście, lecz gdy większość sprzedaje, my również powinniśmy. Narzędzia, których używamy do analizy rynku posłużą nam do znajdowania punktów, w których większość ludzi sprzeda, bądź kupi daną parę walutową. Będzie to nam potrzebne, by skorzystać z ruchu, jaki ogół maklerów wywoła. Zachowywanie się jak ogół to najprostsza droga do zarabiania na tym rynku, zwłaszcza jeśli dysponujemy ograniczonym kapitałem oraz gdy dopiero zaczynamy naszą przygodę z Forexem.

4. Ćwiczenia i zadania

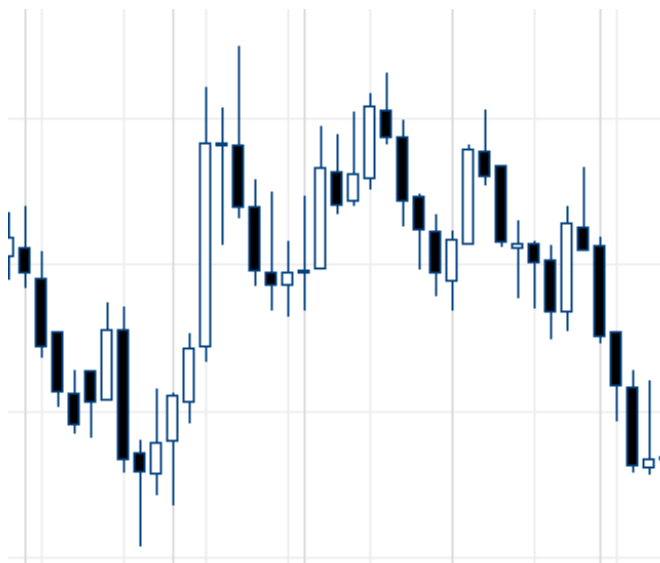
- a) Włącz wykres świecowy na demie Gain Capital. Postaraj się wyszukać jak najwięcej formacji. Zaobserwuj, w jakim stopniu oddziałują one na rynek.
- b) Znajdź na rysunku formację kontynuacji trendu i nazwij ją.

- c) Znajdź formacje młota i wisielca

d) Na rysunku znajduje się formacja trzech białych. Wskaż ją.

Jeśli nie potrafisz znaleźć określonych formacji już teraz, nie przejmuj się. Z czasem, gdy przyzwyczaisz się do wykresów i oswoisz z rynkiem, formacje zaczną się pojawiać prawie samorzutnie. Pamiętaj, że formacje rzadko mają regularne kształty. Jeśli układ świec przypomina jakąś formację to najprawdopodobniej nią jest.

Zakończenie

To by było na tyle, jeśli chodzi o pierwszą część. Podsumowując, powinieneś po jej przeczytaniu potrafić samodzielnie założyć konto demo i orientować się w nim. Całe opracowanie opiera się na praktycznym używaniu platformy, czyli dema. Bez dema ani rusz, więc jeśli jeszcze go nie założyłeś, załóż je czym prędzej i zacznij odnosić wiadomości tutaj opisane do praktyki. Firma brokerska jest obojętna, jeśli nie znasz angielskiego załóż polskojęzyczne demo. Nie bój się dema. Są darmowe, więc możesz próbować do woli. Swego czasu miałem 8 aktywnych dem, na których testowałem różne strategie i nic się nie stało, ani nikt mi nie kazał za to płacić. Używaj ich więc do woli.

W następnej części zajmę się nieco bardziej skomplikowanymi sprawami, jak wskaźniki analizy technicznej, teorie handlowe (bardziej lub mniej znane). Będzie tam też co nieco o analizie fundamentalnej. Z następnej części dowiesz się, w jaki sposób praktycznie używać wskaźników i co już wymyślono na temat zachowań rynku. Wszystko po to, żeby nie wywahać drzwi otwartych na oścież :-). Na koniec drugiej części dowiesz się również, jak założyć swoje własne konto handlowe. Rozdział a propos tego będzie poświęcony tym, którzy czują się już na siłach poobracać prawdziwymi pieniędzmi.

Część trzecia została poświęcona strategiom i systemom handlowym. W części trzeciej poznasz szczegółowo opisane systemy oparte na bardzo różnych podejściach do rynku. Dowiesz się również, jak tworzyć własne systemy i jak je optymalizować.

Odpowiedzi do zadań

Rozdział I

- a) Spread pary walutowej USD/CHF na platformie forex.com wynosi 5 pipów. Walutą bazową pary jest USD natomiast kwotowaną walutą CHF. Obecnie kurs USD/CHF wynosi: Kupno 1.3395; Sprzedaż 1.3390. Oznacza to, iż za 10 USD można zakupić 13.395 waluty CHF. Wartości ceny oczywiście będą inne – chodzi o rząd wielkości.
- b) Odniosłeś straty w wysokości \$25. Stało się tak dlatego, iż opłaciłeś spread wynoszący 5 pipów za 5 lotów. $5 \times 5 = 25$.
- c) Posiadasz jedną otwartą pozycję długą na 1 lot USD/CAD .
- d) Waluty EUR/USD i GBP/USD to silnie skorelowane pary, więcej na ten temat będzie w trzeciej części. Przy odrobinie szczęścia przy pozycjach, jak w zadaniu, jedna z czasem zostanie zamknięta na stop lossie, czyli na -50 pipów, a druga na limicie, czyli na +100 pipów.

Rozdział II

- a) EUR/USD w dniu 12 Grudnia 2003r osiągnął następujące wartości:

High 1.2309

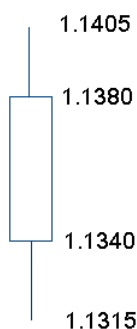
Low 1.2208

Open 1.2222

Close 1.2294

- b) Linie rysujemy za pomocą ikon numer 7 (strona 29 rysunek 2)

c)

Rozdział III

a) Spójrz na poniższy rysunek

1 i 2 to linie trendów odpowiednio spadkowego oraz wzrostowego. Linie a, b, i c wyznaczają poziomy: a – silny poziom oporu; b – słaby poziom wielokrotnie przełamany; c – silny poziom wsparcia. W miejscu zaznaczonym X mamy do czynienia z trendem bocznym wyznaczonym przez poziomy a i b.

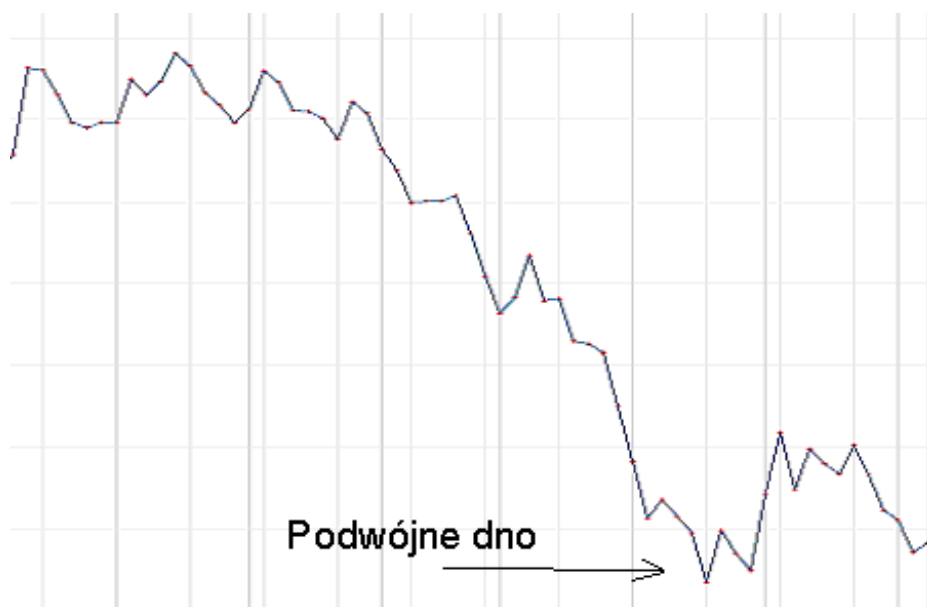
b) Na rysunku

c) W obecnej sytuacji wykres przełamał linię trendu, należałoby więc otworzyć pozycję krótką (sprzedaży) ustawiając stop loss tuż ponad linią poziomu oporu (a)

Rozdział IV

a) Jeśli nie dostrzegasz formacji nie przejmuj się – to przyjdzie z czasem.

b) Jest to formacja odwrócenia trendu spadkowego.

d)

Rozdział V

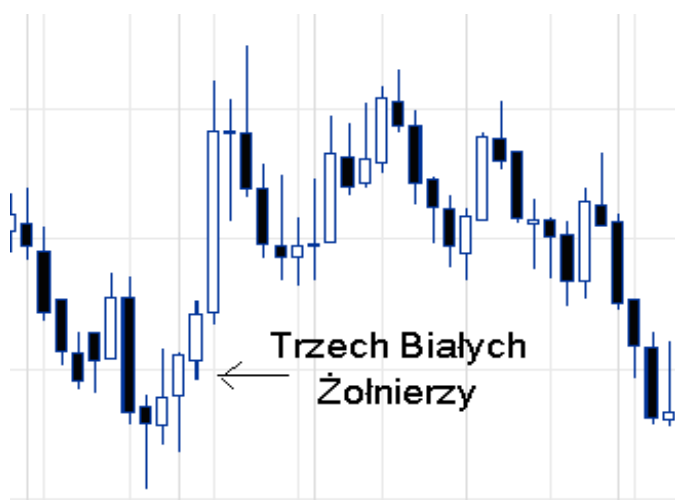
b)

c)

d)

Słowniczek

- Broker – osoba lub firma pośrednicząca w zawieraniu transakcji. Na Forexie brokerem jest firma udostępniająca nam platformę handlową (np.: Gain Capital)
- Cena – chwilowy poziom kursu, podzielony na cenę kupna i sprzedaży. Wyraża wartość jednej waluty w jednostkach innej waluty.
- Close – cena zamknięcia, czyli cena z ostatniego odczytu danego okresu czasowego (minuty, godziny, dnia itp.)
- Demo – na Forexie termin ten oznacza konto handlowe podłączone do platformy, umożliwiające zawieranie transakcji, jednak tylko na wirtualnych pieniądzach. Darmowe konto edukacyjno-poznawcze.
- Dźwignia – mnożnik pozwalający kontrolować dużą pozycję nieporównywalnie mniejszym kapitałem.
- Formacja – jest to specyficzny układ wykresu, stanowiący w przeszłości sygnał załamania lub kontynuacji trendu.
- Hedging – usługa niektórych platform brokerskich pozwalająca na otwieranie przeciwnych pozycji bez ich wzajemnego znoszenia się. Do zamykania takich pozycji służą specjalne przyciski.
- High – najwyższy poziom ceny w danym okresie czasowym (minucie, godzinie, dniu)
- Inwestor – jest to szeroki termin określający osobę lokującą wolne środki w przedsięwzięcia mające w przyszłości przynieść określone zyski.
- Konsolidacja – trend boczny, okres w którym zmienność ceny waluty pozostaje w określonych granicach bez tendencji wzrostowej ani spadkowej.
- Kurs – zmieniająca się w czasie cena, będąca wypadkową popytu i podaży na rynku.
- Limit – zlecenie mające na celu zamknięcie pozycji przy określonych

zyskach

- Lot – najmniejsza możliwa do wykupienia jednostka walutowa. Na kontach mini 1 lot jest równy 10.000 waluty bazowej. W takich odbywa się handel na Forexie.
- Low – najniższy poziom ceny osiągnięty w danej jednostce czasu (minucie, godzinie, dniu itp.)
- Open – poziom ceny na otwarciu danego okresu czasowego. Jest to pierwszy odczyt zawierający się w danym przedziale.
- Pip – najmniejsza wartość zmiany kursu rejestrowana przy danej parze walutowej.
- Platforma – oprogramowanie umożliwiające handel na rynku Forex. Jest to interfejs, dzięki któremu za pośrednictwem Internetu możemy zawierać transakcje.
- Potwierdzenie – jest to sygnał dawany przez co najmniej dwa generatory sygnałów (formacje, wskaźniki lub mieszane). Potwierdzać możemy kontynuację lub załamanie trendu.
- Pozycja – jest to kontrakt na daną ilość danej waluty (w lotach). Otwarta pozycja poddaje wykupione loty zmianom kursu poprzez dźwignię. Zamknięcie pozycji likwiduje zaciągnięty kredyt realizując zyski lub straty narosłe podczas trzymania otwartej pozycji – są one dodawane lub odejmowane od naszego depozytu.
- Pułapka hossy/bessy – są to fałszywe sygnały wskazujące na określony ruch ceny, podczas gdy ten nie ma miejsca.
- Rynek „Forward” – rynek kontraktów terminowych. Dostawy określonych kontraktów odbywają się tutaj w przyszłości po obecnie ustalonej cenie.
- Rynek „Spot” – rynek kontraktów natychmiastowych, czyli rynek, gdzie dostawy określonych kontraktów odbywają się natychmiast po określonej transakcji.
- Rynek Opcji – rynek, gdzie instrumentami finansowymi są prawa (tzw. walory) do kupna lub sprzedaży określonych pakietów akcji czy dewiz po

z góry określonej cenie.

- Słupki – jest to jednostka wykresu słupkowego. Jeden słupki stanowi jeden przedział czasowy, na który aktualnie wykres jest nastawiony. Rejestruje zarówno cenę otwarcia (Open), ekstrema (High, Low) jak i cenę zamknięcia danego okresu.
- Spread – jest to różnica między ceną kupna, a ceną sprzedaży
- Stop loss – jest to zlecenie zamknięcia danej pozycji przy określonych stratach.
- Świeca – jednostka wykresów świecowych. Stanowi jeden okres czasowy z uwzględnieniem wszystkich opisujących go wartości (Open, Close, High i Low)
- Trend – określa kierunek, tendencję zmian ceny. Rozróżniamy trend wzrostowy, w którym cena zmienia się z tendencją do wzrostu oraz trend spadkowy, w którym cena zmienia się z tendencją do spadku.
- Wykres – jest to graficzne przedstawienie zmienności ceny w czasie.
- Zamknięcie pozycji – realizowanie zysków lub strat. Odbywa się przez otwarcie pozycji odwrotnej do zamykanej lub przy pomocy odpowiednich opcji platformy (square).
- Zamówienie – zlecenie wykonania danej transakcji przy danym kursie.

Bibliografia

1. „Analiza techniczna wprowadzenie” publikacja Reuters Oficyna ekonomiczna 2001
2. „Wykresy świecowe” autor: Garry L.Morris Dom Wydawniczy ABC 1998
3. „New Concepts in Technical Trading Systems” Wilder J.Welles Jr. Trend research 1978
4. „Trader Vic – Metody Mistrza Wall Street” autorzy: Victor Sperandeo, T. Sullivan Brown Dom Wydawniczy ABC 1998
5. „Trader Vic II – Zasady profesjonalnej spekulacji” autor: Victor Sperando Dom Wydawniczy ABC 1998
6. „Rynki walutowe i pieniężne – Instrumenty finansowe i ich zastosowanie” Paul Roth Dom Wydawniczy ABC 2000

